

Pripravljen je katalog – 2 OSIP

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti je pripravil izpopolnjen, zaokrožen prikaz načel, osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti je pripravil izpopolnjen, zaokrožen prikaz načel, osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih

Na seji predsedstva republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — bila je v petek 11. septembra t.l. — so člani obravnavali izpopolnjeni osnutek Kataloga nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih. Ob tem so najprej pregledali, kaj je povedala anketa, ki jo je izvedel republiški odbor v zvezi s Katalogom — 1, ki je izšel lani v maju mesecu.

Anketne lističe so prejele vse osnovne organizacije sindikata delavcev družbenih dejavnosti, odgovorilo jih je 548.

Iz odgovorov na vprašanje, kako so posamezne organizacije uporabile Katalog, je mogoče sklepati, da je Katalog v razmeroma kratkem času dobil kar precej pomembno mesto v prizadevanjih za napredek na področju vrednotenja dela. Katalog so neposredno uporabili v 43,9 % delovnih organizacij, pri popravkih osebnih dohodkov pa ga namestila uporabili še 16,7 %, tako da bo skupna neposredna uporaba znašala 60,6 %. Posredno (sklicujoče nanj) ga je uporabilo 32 %, le 7,4 % organizacij pa trdi, da ga ni moglo uporabiti zaradi centralnih odločitev o dohodku in delitvi. Če k temu dodamo še ugotovitve, da je Katalog precej vplival na določanje meril za področje vzgoje in izobraževanja (v republiški in mnogih temeljnih izobraževalnih skupnostih), pa tudi kulture, zdravstva, socialnega varstva, uprave itd. in da je bil za podlago ali vsaj orientacijo

dejavnosti, samoupravne skupnosti, družbeno-politične skupnosti in vsi drugi organi in organizacije, ki sodelujejo pri vrednotenju dela in pri pospeševanju napredka na gospodarskem področju.

V osnutku Kataloga-2 beremo o namenu te publikacije tole:

»Tudi s Katalogom-2 želimo pomagati pri izreku slovenske normalne na podlagi slovenskih poprečij, sedanjih razmer in možnosti. Zlasti želimo sodelovati pri nadaljnjem zmanjševanju nesorazmerij, ki se pojavljajo v posameznih dejavnostih, med dejavnostmi, območji, poklici itd. in pri čim bolj doslednem uresničevanju oblikovanja in delitve dohodka v skladu z doseženo delovno uspešnostjo. Menimo, da so razlike v družbenem in materialnem položaju delavcev lahko posledica le stvarnih razlik v življenjskih razmerah in v produktivnosti dela, in sicer kot sad zavestnih odločitev, nikakor pa ne smejo biti posledica stihije.«

Katalog naj nikakor ne bi bil »centralni tarifni pravilnik«, ki bi

avtomatično izenačeval dohodke na vsem slovenskem območju in ki ne bi upošteval razmer, možnosti in rezultatov dela. Katalog ni potuha nikomur, pač pa je eden od instrumentov za načrtno samoupravno urejanje samoupravnih odnosov na temelju delovne uspešnosti in kvantifikacija načel, ki so za družbene dejavnosti določena z ustavo in zakoni.

Katalog-2 je izpopolnjen izdaja Kataloga iz leta 1969, njegov namen pa je:

- pokazati v slovenskem poprečju orientacijske vrednotne normalne in pravila pri oblikovanju in delitvi dohodka ter s tem pomagati pri odpravljanju vseh vrst nesorazmerij in drugih deformacij;
- omejiti nestvarne primerjave na podlagi raznih skrajnosti in iz tega izvirajoč pretiran občutek diskriminacije v posameznih dejavnostih in poklicih;
- dati spodbudo in orientacijske podatke za družbene in druge samoupravne dogovore;
- zaostri merila za pravičnejša razmerja med sestavinami dohodka (materialni stroški, amortizacija, rezervni sklad, sklad skupne porabe, osebni dohodki) in za racionalno gospodarenje;
- prispevati k uresničevanju zakonskih določb, po katerih je treba usklajevati osebne dohodke delavcev v negospodarskih dejavnostih z osebnimi dohodki delavcev, ki opravljajo ustrezno delo v gospodarskih

delovnih organizacijah, seveda na temelju rezultatov dela;

— pomagati pri ustrežnejšem oblikovanju sistema notranje delitve dohodka, da bi se izognili napačnim razlagam vloge delovnega mesta, izobrazbe, delovnih izkušenj in raznih dodatkov in da bi se v praksi čim bolj približali delitvi po resničnih delovnih uspehih.

Katalog je zaokrožen prikaz načel, osnov in meril za vrednotenje dela družbenih dejavnosti. Zato njegova uresničitev pomeni mnogo več kot samo realizacijo navedenih denarnih vrednosti. Pomeni npr. uveljavitev plačila za opravljeno delo na podlagi dohodka (realizacija družba — dejavnosti — zavod — delavec), pomeni uveljavljanje realnejših razmerij med vrstami izdatkov in med posameznimi vrstami dela glede na zahtevnost in delovne rezultate, nadalje pomeni spodbudni sistem notranje delitve in odpravo subjektivnih slabosti na tem področju in samoupravno urejanje materialnih razmerij z družbenimi in drugimi samoupravnimi dogovori.

Sestavljalci Kataloga-2 še posebej poudarjajo, naj njegovi uporabniki ne bi gledali samo objavljenih števil, ker je pravilna interpretacija mogoča le v kontekstu celote.

Predsedstvo republiškega odbora je sprejelo osnutek Kataloga-2, ki bo tako kmalu zagledal beli dan.

(Vprašanje osipa v naši osnovni šoli je vseskozi pereče; v prihodnjih dneh bodo o njem razpravljali organi republiške skupščine. Gradivo za te razprave je pripravil republiški zavod za šolstvo — v nadaljevanjih bomo objavili nekaj poglavij iz njega.)

Z osipom označujemo del ali odstotek učencev ene šolske generacije, ki ne konča uspešno obveznega šolanja v osmem razredu osnovne šole. Odstotek osipa izračunamo na temelju statističnih podatkov o vpisu na začetku šolskega leta npr. 1962/63 in podatkov o učencih, ki uspešno končajo osmi razred v šolskem letu 1969/70. Ta način izračuna uporablja zadnja leta zavod SRS za statistiko, po katerem je zavod za šolstvo SRS izdelal izračune in s tem v zvezi tudi primerjave.

Pred reformo osnovne šole je uspešno končalo šolsko obveznost v osmem razredu osnovne šole 37,3 % vseh učencev, kar pomeni, da je bil osip 62,7 %.

Stanje se je izboljšalo po preoblikovanju šolskega omrežja in notranje organizacije šole. V šolskem letu 1968/69 je imelo nekombinirani pouk 83,2 % vseh šoloobveznih učencev, medtem ko je obiskovalo kombinirani pouk 16,8 % učencev. Šolsko omrežje se je začelo intenzivneje preoblikovati šele v šolskem letu 1963/64. V prvem obdobju preoblikovanja šolskega omrežja so pristojni organi za šolstvo občinskih skup-

ščin ukinjali nižje organizirane šole. Z upoštevanjem krajevnih, terenskih in prometnih razmerah prešolale učence višjih razredov nižje organiziranih šol v šole z nekombiniranim poukom, ki so tako postale matične ali centralne šole.

V šolskem letu 1968/69 je obiskovalo pouk v nekombiniranih oddelkih 93,2 % vseh učencev, medtem ko je bilo v kombiniranih oddelkih 6,8 %. V primerjavi s stanjem pred desetimi leti je bilo torej v šol. letu 1968/69 deset odstotkov manj učencev v kombiniranih oddelkih. S to organizacijsko-strukturalno spremembo se je izvršila racionalizacija v osnovnem šolstvu, pri čemer smo dosegli za mnoge učence kvalitetnejše pogoje šolanja.

Z organizacijsko-strukturalno spremembo šolskega omrežja in notranje organizacije šole, po povečani skrbi občinskih skupščin, nato pa izobraževalnih skupnosti za materialno bazo šolstva (nov šolski prostor, prevozi) in z izboljšanjem dela učiteljev, so se učni uspehi učencev osnovnih šol nekoliko izboljšali.

Tako je zadnjih pet let uspešno končalo obvezno šolanje v osmem razredu od 62 do 65 odstotkov učencev, kar pomeni, da je osip za 30 % nižji, kot je bil pred začetkom šolske reforme.

Na temelju podatkov zavoda SRS za statistiko je v zadnjih petih letih končalo obvezno šolanje:

Sol. leto	do 4. raz.	v 5. raz.	v 6. raz.	v 7. raz.	v 8. raz.	osip %
1964/65					64,0	36
1965/66	1,7	4,3	11,5	21,4	61,1	38,9
1966/67	1,6	4,0	11,0	20,4	63,0	37,0
1967/68	1,4	3,9	10,0	18,2	66,5	33,5
1968/69	1,4	5,2	12,8	22,8	57,8	42,2

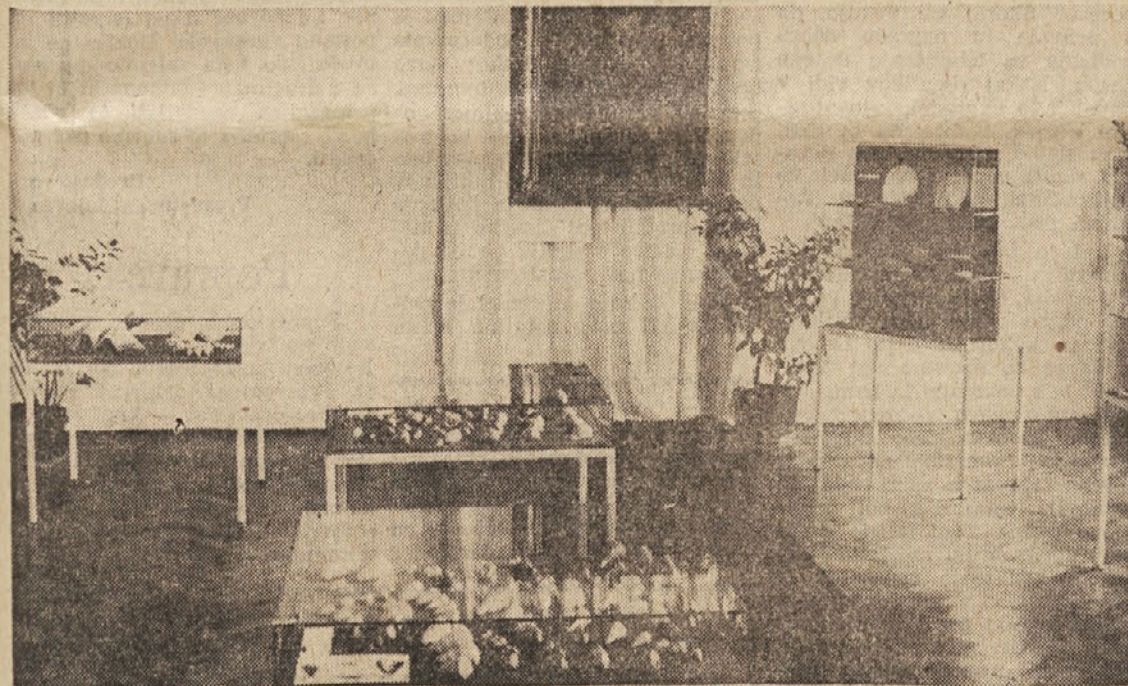
Razstava polžev in školjk

Razstava polžev in školjk iz Hohenwartove zbirke v Prirodoslovnem muzeju Slovenije bo odprta še do 15. oktobra.

Bogata zbirka, ki jo je grof Hohenwart leta 1831 podaril tedanjemu Deželnemu muzeju, je bila razstavljena najprej v takratnih muzejskih prostorih v Liceju na Vodnikovem trgu. Kasneje so jo hranili skoraj sto let v depojih muzeja, kjer je bila dostopna le strokovnjakom. Na sedanji razstavi si lahko ogledate najlepše primerke, ki smo jih izbrali iz te zbirke.

Obisk priporočamo predvsem šestim razredom osnovnih šol in prvim razredom gimnazij.

Muzej je odprt vsak dan, razen ponedeljka, od 9. do 13. ure, ob sredah in petkih pa tudi od 16. do 19. ure.

Razstava polžev in školjk v Prirodoslovnem muzeju v Ljubljani

pri sklepanju družbenih dogovorov, je vsekakor upravičena trditev, da je opravljen in še opravlja pomembno vlogo pri urejanju vrednotenja dela.

Večina anketiranih osnovnih in sindikalnih organizacij se je opredelila za to, da bi republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti že letošnjo jesen pripravil novo publikacijo — Katalog-2, ki bi bil izpopolnjen z najnovejšimi podatki o osebnih dohodkih, podrobnejšimi opredelitvami programa dela, cen in dohodka družbenih dejavnosti ter nekaterimi dodatnimi merili za notranjo delitev dohodka. Osnovne organizacije so poleg omenjenega predlagale še dopolnitve glede dodatka za težka delovna mesta (odmaknjeni in višinski kraji), nadomestila za študijske dopuste, odpravnino ob upokojitvi ali smrti, vrednotenja dela ob nedeljah in praznikih ter za vrednotenje delovnih mest v družbeno-političnih organizacijah. Vsa ta mnenja oziroma pripombe so sestavljali izpopolnjene izdaje Kataloga upoštevali.

Druga, izpopolnjena izdaja Kataloga nekaterih osnov in meril za vrednotenje dela v družbenih dejavnostih je enako kot prva namenjena zlasti osnovnim organizacijam sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije in občinskih ter medobčinskih vodstvom tega sindikata kot orientacija in pripomoček v njihovi dejavnosti za uresničevanje načel oblikovanja in delitve dohodka po delu. Bazen sindikalnih organizacij bodo Katalog lahko uporabili tudi samoupravni organi v delovnih organizacijah družbenih

SOCIALNI IN GMOTNI POLOŽAJ ŠTUDENTOV

Pred nekaj meseci je bila opravljena anketa, ki je vsebovala vprašanja na temo o socialnem in materialnem položaju študentov. Analizo ankete je izvedla socialno ekonomska komisija pri izvršnem odboru skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov in podobna komisija pri izvršnem odboru skupnosti študentov mariborskih visokošolskih zavodov. Pri tem so prisločili na pomoč pri proučevanju položaja študentov tudi sodelavci Inštituta za sociologijo in Centra za raziskovanje javnega mnenja na Višoki šoli za sociologijo, politologijo in novinarstvo v Ljubljani.

Anketa, ki je bila izvedena po načelu kvotnega vzorčenja, je upoštevala spol, regionalni izvor, način bivanja v kraju študija, fakulteto in letnik; zajela je skupno 295 slovenskih študentov, od tega v Mariboru 100 in v Ljubljani 195 študentov. Tako je bilo zajetih in anketiranih 2,8 % ustreznega števila študentov, ki ne bivajo stalno v kraju študija, torej niso ljubljanci ali mariborčani. Anketiranje je potekalo v obeh študijskih centrih istočasno.

Analiza je pokazala, da je poprečje študentskih dohodkov glede na način bivanja in kraj študija 442 dinarjev na mesec. Poprečje nam daje zanimive rezultate, posebno še, če jih primerjamo z izjavami študentov v anketi, da bi rabili za normalno študijsko življenje 615 dinarjev na

mesec. Pomembnejše podatke je dala analiza o socialni strukturi študentov, glede na socialni položaj družin, iz katerih študenti izhajajo, in glede na dohodek, s katerim študenti razpolagajo. Analiza je jasno pokazala, da študentje iz nižjih socialnih slojev razpolagajo z najnižjim dohodkom, tako da tega tudi stipendije ne more prekriti ter tako tudi to povečuje socialno diferenciacijo med študenti. Najnižje stipendije prejemajo prav študentje iz delavskih, kmečkih in upokojenških družin. Obenem pa so najvišje stipendije »rezervirane« študentom iz družin vodstvenih in vodilnih delavcev. Da je temu tako, so krivi neustrezni pogoji in kriteriji stipendiranja, saj ima pri nas politika stipendiranja lastnosti socialnega podpiranja, kar pa ne zagotavlja normalnih pogojev študija. Analiza je tudi ugotovila nujnost sprememb v politiki stipendiranja, v smislu uvažanja načela minimalne stipendije ter uvažanja izenačenih in racionalnih pogojev za podeljevanje stipendij s širšega družbenega vidika.

Anketa se je tudi dotaknila vprašanja potrošnje študentov in ugotovila, da so izdatki za prehrano dokončno določeni in da lahko pomemben odstotek študentskih trošij le minimalne zneske za prehrano.

Če pa pri tem upoštevamo še velike izdatke za stanovanje, lah-

ko ugotovimo, da so druge postavke v sestavi potrošnje študentov zastopane in zelo malenkostne. Med temi postavkami so najznačilnejši izdatki za kulturno in družabno življenje ter športno aktivnost. Prav te postavke pa so bistvene v procesu oblikovanja študentske osebnosti.

Analiza ankete je nakazala problematiko in posebnost ravni samega življenjskega standarda oziroma odnos med splošnim ekonomskim in študentskim standardom ter vire, iz katerih se študentski standard sestoji. Iz nesorazmerja med stroški študija in rednimi mesečnimi dohodki sledi, da se mora študent ukvarjati z neštudijskimi dejavnostmi, če si hoče zagotoviti vsaj sedanjo stopnjo lastnega standarda. Vse to pa podaljšuje študij. Od sedanjega stopnje razvitosti družbe pa tudi ne moremo pričakovati, da bi se te razlike takoj odpravile, zato študentje zahtevajo dolgoročno reševanje teh vprašanj in odpravljanje razlik.

Takšni so torej rezultati analize ankete, ki so jo izvedli med ljubljanskimi in mariborskimi študenti. Prav bi bilo, če bi sedaj rezultate te ankete uporabili tudi v praksi, saj se približuje novo študijsko leto, s tem novi problemi, ki se bodo nakopili ob grmadi že sedaj neresenih vprašanj. Potrebna bo hitra akcija!

Franc Kržan

Iz preglednice je razviden potek osipa. Dosedanje izkušnje nam kažejo, da zmanjševanje osipa ni konstantno progresivno, marveč doživlja različna nihanja. Za generacijo, ki je v šolskem letu 1968/69 končala obvezno šolanje, znaša osip 42,2 % ter je višji, kot je bil v zadnjih štirih letih. Kje so razlogi?

Osip povzročajo predvsem ponavljalci. Čeprav se v zadnjih letih izboljšujejo učni uspehi učencev, je bilo v šolskem letu 1967/68 v višjih razredih visoko število ponavljalcev zlasti v 6. razredu, in to 17,6 %, ter v 7. razredu 16,7 %, zato se kljub izboljšanju učnih uspehov v posameznih razredih, oziroma znižanju števila ponavljalcev v šolskem letu 1968/69 ta uspeh ni mogel pokazati v zmanjšanju osipa učencev generacije 1961/62 do 1968/69. Glede na izboljšani učni uspeh v šolskem letu 1968/69 v posameznih razredih se bo pokazal znižan osip šele v naslednjih letih.

V šolskem letu 1968/69 je uspešno končalo 8. razred še 4659 ali 12,9 % učencev šolske generacije iz leta 1967/68, ki so obiskovali pouk deveto oziroma deseto šolsko leto. Če prištetjemo navedeni odstotek k 57,8 (kolikor jih je v osmih letih končalo osmi razred), dobimo 70,7 % učencev, ki so v šolskem letu 1968/69 uspešno končali osnovno šolo.

Zadnja leta se vpišujejo učenci, ki niso uspešno končali obvezne šole, v šole za odrasle, kjer si pridobijo osnovno izobrazbo po krajšem in intenzivnejšem sistemu izobraževanja.

1. Osip učencev po posameznih razredih

Glede na dejstvo, da konča obvezno šolanje v osmem razredu od 57,8 do 66,5 %, nas zanima, v katerih razredih so končali osemletno obvezno šolanje ostali učenci, kje so se »osipali«.

Do 4. razreda je končalo obvezno šolanje v zadnjih petih letih 1,4 % do 1,7 % učencev ene šolske generacije;

v 5. razredu od 3,9 do 5,2 % vseh učencev ene generacije;

v 6. razredu od 10 do 12 % vseh učencev ene generacije;

v 7. razredu od 18,2 do 22 % vseh učencev ene generacije.

Kako naj pojasnimo dejstvo, da je končalo obvezno šolanje do petega razreda 5,3 do 6,9 % učencev ene šolske generacije? V absolutnem številu je to okrog 1900 učencev. Po proučitvi tega dejstva smo ugotovili, da je v redne osnovne šole vključenih 2.400 učencev, ki so močni v duševnem in telesnem razvoju in ki so

kategorizirani. Kategorizacija v naši republiki še ni zajela vseh otrok z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, zato je teh otrok v splošnih osnovnih šolah več, kot jih navajamo v gornjem podatku.

Vsi ti učenci bi morali obiskovati posebne osnovne šole, vendar so zaradi nezadostnega števila posebnih šol in pomanjkanja ustreznega strokovnega kadra, zlasti na nerazvitih območjih, prisiljeni obiskovati osnovno šolo za normalno razvite učence. Sodimo, da teh učencev ne bi smeli šteti v odstotek osipa učencev splošne obvezne osnovne šole.

2. Osip učencev po občinah in šolah

Osip, ki znaša za vso SR Slovenijo za šolsko leto 1968/69 42,4 odstotka, predstavlja poprečje glede na populacijo učencev, ki v eni generaciji konča obvezno šolanje. Obstajajo pa velike razlike med posameznimi občinami in šolami.

Nad 50 % osip imajo naslednje občine: Črnomelj 59,1 %, Metlika 55,5 %, Trebnje 54,8 %, Ajdovščina 53,1 %, Logatec 52,7 odstotka, Ormož 52,1 %, Sl. Gradec 51,8 %, Izola 51,5 %, Novo mesto 51,5 %, Radlje 50 %.

Najnižji osip ima občina Ljubljana-Center, in to 20,7 %, sledijo občine Ljubljana-Bežigrad 24,8 %, Ljubljana-Moste 28,9 %, Ljubljana-Siška 30,9 %, Litija 30,7 %, Lendava 30,8 %, Laško 31,7 %, Zagorje 31 % in druge.

Razlika med najnižjim osipom, ki je v občini Ljubljana-Center (20,7 %), in najvišjim, ki je v občini Črnomelj (59,1 %), je 28,4 odstotka. V šolskem letu 1967/68 je ta razlika znašala 37,2 %, torej je bila višja kot v šolskem letu 1968/69.

Razlike v osipu pa so še večje, če primerjamo učne uspehe med posameznimi šolami. Najnižji osip je imela konec šolskega leta 1968/69 osnovna šola T. Tomšiča v Ljubljani, in sicer 9,8 %. V mestnih šolah je največji osip 20 %, medtem ko je na mnogih podeželskih šolah osip nad 60 %, npr. osnovna šola v Višnji gori je imela 69,9 % osipa, osnovna šola Bučkovci (Ljutomer) 62,2 %, Cezanjevci 60,7 % (Ljutomer), Videm ob Ščavnici 60,7 %, Kostanjevica na Krki 66,7 %, Leskovec 68,5 % (Haloze), Zetale 70,6 % (Haloze), Vipava 63,8 %, Pivka 60,6 % in Izola 51,6 %.

(Dalje prihodnjič)

KADETI, MILIČNIKI IN ŠOLA

KAJ SI ŽELIJO IN ČESA NE MARAJO UČENCI STROKOVNE ŠOLE ZA NOTRANJE ZADEVE

Ob koncu šolskega leta 1969/70 sem izvedel pri kadetih 3. razreda strokovne šole za notranje zadeve v Tacnu in pri miličnikih 2. razreda te šole (v Ljubljani) anonimno anketo, ki je obsegala 23 vprašanj. Od kadetov in starejših miličnikov sem hotel zvedeti, kaj sodijo o učno-vzgojni problematiki naše šole, o disciplini, odnosu do miličniškega poklica ter do predavateljskega, vzgojiteljskega in starešinskega osebja. Anketiranih je bilo 105 kadetov in 53 odraslih miličnikov.

Zakaj so se odločili za miličniški poklic?

Na to vprašanje je večina anketiranih odgovorila, da so se odločili za ta poklic predvsem zaradi veselja do poklica (74 %). Kadeti navajajo, da jih je poklic pritegnil tudi zaradi izredno dobrih pogojev šolanja (20 %), medtem ko se je dobra četrtina starejših miličnikov odločila zanj predvsem zaradi izredno neugodnih življenjskih razmer (niso dobili zaposlitve v svojem prejšnjem poklicu ipd.). Manjše število kadetov (5 %) se je odločilo za ta poklic zato, ker niso uspeli v drugih šolah.

Zanimivo je, da 60 % kadetov ta poklic še vedno veseli, 19 % jih je veselje »izgubilo«, raje kot prej pa ima svoj poklic 4 % kadetov. Precej bolj je s tem pri starejših miličnikih: 75 % je takih, ki imajo svoj poklic še vedno radi, 15 % ga ne mara več, 15 % pa ga ima sedaj še raje.

Ta primerjava pove, da je med kadeti najbrž precej takih, ki so se vpisali v strokovno šolo za notranje zadeve predvsem zaradi dobrih pogojev šolanja pa tudi zato, da bodo takoj nadaljevali študij na drugih šolah. Pri kadetih je očitna tudi zaskrbljenost za prihodnji poklic, kar je tudi razumljivo: praktičnih izkušenj — razen obvezne šolske prakse na postajah milice — pravzaprav nimajo.

Ali boš ostal v miličniškem poklicu samo toliko časa, kolikor te obvezuje pogodba? — Na to vprašanje je 60 % kadetov odgovorilo, da bodo ostali v tem poklicu dalj, kot jih veže pogodba, dobra četrtina pa jih bo ostala v milici le, če bodo v svojem poklicu zadovoljni oziroma če bodo imeli boljše delovne pogoje. Ostali kadeti — teh je 15 % — ne nameravajo ostati v tem poklicu: nadaljevali bodo študij ali pa odšli drugam.

In kako je s starejšimi miličniki? 73 % jih bo še naprej zaposlenih v miličniški službi, 15 % (prav toliko kot kadetov) pa jih bo odšlo na druga delovna mesta. Ostali anketiranci izjavljajo, da bodo ostali v milici le pod določenimi pogoji.

Ti odgovori povedo, da bo prihodnjih miličnikov precej manj, kot je danes učencev strokovne šole za notranje zadeve. Vzrok: prepočasno reševanje stanovanjskih in drugih problemov.

Kako so učenci zadovoljni s šolo, ali jim je dala dovolj znanja za opravljanje poklica? 55 % kadetov je odgovorilo na to vprašanje pritrdilno, 26 % jih meni, da niso dobili dovolj znanja, 19 % pa pravi, da so dobili dovolj splošnega, toda premalo strokovnega znanja. (Podobno so odgovorili tudi odrasli miličniki.)

Starejši bolj spoštujejo predavatelje

Kot vzrok za to, da niso dosegli boljše učnega uspeha, navajajo kadeti svojo neprizadevanost, 5 % kadetov je z učenim uspehom zadovoljnih, 10 % pa dolži za svoj slab uspeh profesorje in prenatrpane učne programe. Do šole imajo zelo kritičen odnos, saj jih je 26 % izjavilo, da jim šola ni dala dovolj znanja za opravljanje miličniškega poklica.

Medtem ko obtožujejo kadeti za slab učni uspeh najprej sebe in šole potem šole, je pri starejših miličnikih drugače: le 30 % jih priznava svoje napake, v glavnem pa krivijo šolo. Z učenim uspehom, ki so ga dosegli, je zadovoljnih le 10 % anketiranih starejših miličnikov.

In kakšne vzornike imajo? 75 % kadetov je brez vzora, 15 % so vzor nekateri predavatelji in dobri sošolci, 10 % pa jih je odgovorilo: »Sam sebi sem bil najboljši vzor.« Takih, ki so imeli vzornike v profesorjih, dobrih tovariših in sošolcih, je med starejšimi miličniki 37 %, brez vzora jih je 33 %, medtem ko vidi 30 % starejših miličnikov najboljši vzor v sebi.

Ti odgovori jasno povedo, da starejši mnogo bolj spoštujejo predavatelje, pa tudi svoje delo vrednotijo bolj samozvestno.

Od miličniških poklicev se je 70 % kadetov odločilo za delo v prometni milici, 20 % za delo v kriminalistiki in organih državne varnosti, na zadnjem mestu pa je delo na postaji milice.

V svojih željah in zahtevah so mnogo bolj realni starejši miličniki, ki so pred vstopom v šolo že službovali na postajah milice in drugod. Svoje želje so razvrstili — glede na poklicno lestvico — takole: v večini primerov so se odločili za delo na postaji milice, na drugem mestu je delo v prometni milici, na zadnjem pa delo v kriminalistiki in drugod.

Večina kadetov in miličnikov bi se najraje zaposlila v Ljubljani, Mariboru, Kranju, Novem mestu in Kopru, skratka, v večjih mestnih središčih, »kjer je življenje lepše«.

Sestavni del šolskega programa miličnikov-kadetov je tudi obvezna enomesečna praksa, ki so jo opravili na postaji milice. Na vprašanje, kako so bili zadovoljni s prakso, je večina kadetov (80 %) odgovorila pritrdilno, nekateri so celo napisali, da so bili starešine do njih zelo uvideni in skrbni. Pogrešali so le več samostojnosti pri svojem delu, nekateri pa se tudi sprašujejo, zakaj praksa ni plačana.

Kot vemo, manjka na Slovenskem 800 miličnikov. Kako bi ta problem čimprej rešili? 95 % anketirancev je odgovorilo: povišati je treba osebne dohodke v milici in izboljšati reševanje stanovanjske problematike. Nekateri menijo, da je sedanji način šolanja zelo dober in da bi morali organizirati boljše propagando za vpis v to šolo.

Večer in nasmejan je delil značke in nagrade... še 14. maja letos

Vsak predavatelj povečuje svoje predmet

Naslednja skupina vprašanj v anketi se je nanašala na učno-vzgojno področje in na kritično oceno vodstvenega, starešinskega in predavateljskega osebja. Odgovori na vprašanje, ali imaš kakšne pripombe glede vodstvenega, predavateljskega in starešinskega osebja, so bili izredno zanimivi. Pri kadetih je odgovorilo na to vprašanje 80 % anketiranih; 12 % jih ni imelo pripomb, 8 % anketiranih pa na vprašanje ni hotelo odgovoriti (strah pred sankcijami), čeprav je bila anketa anonimna.

Starejši miličniki so na to vprašanje takole odgovorili: 60 % anketiranih je kritično ocenilo delo »vodilnih« — predavateljev in starešin, 30 % anketiranih ni dalo pripomb, 10 % pa je bilo takih, ki na vprašanje niso odgovorili.

Pripombe kadetov in miličnikov na račun vodstvenega osebja so si v glavnem podobne. Takole pravijo: premalo sodelovanja med kadeti, miličniki in vodilnimi, vodstvo je preveč zaprto vase, želje kadetov in učencev premalo upoštevajo, vodstvo je premalo pedagoško in strokovno usposobljeno itn. Predavateljem so namenjene naslednje kritične pripombe: vsak predavatelj povečuje svoje predmet in misli, da je le-ta najvažnejši, neobjektivno ocenjevanje, vsak stori samo najnujnejše, nihče ne ustvarja tesnejših stikov z nami itn.

Največ je bilo pripomb glede starešinskega osebja: kadeti izjavljajo, da med starešinami in učenci ni pravih odnosov. In če povzamemo vse te kritične pripombe učencev: osrednje jedro njihovih misli je zahteva po bolj kakovostnem vzgojiteljskem, pre-

davateljskem in vodstvenem osebju.

Zato da bi bilo življenje v šoli in internatu prijetnejše in uspešnejše, bi anketiranci izboljšali odnose med predavatelji in kadeti, pa tudi med starešinami in kadeti (60 % kadetov in miličnikov), 40 % pa jih je odgovorilo, da bi izboljšali oziroma povečali število športnih in kulturnih prireditev v zavodu.

Kar zadeva disciplino v šoli in internatu, jih je večina zadovoljna, pripominjajo pa, da bi morali biti starešine in predavatelji tudi sami bolj disciplinirani. Nekateri omenjajo tudi samodisciplino; zanimivo pa je, da se nihče ne navdušuje za strogo militariistično disciplino.

Disciplinske kazni so po uspešnosti razvrstili takole: fizično delo, prepoved izhoda, osebni razgovor, na drugo mesto so uvrstili ukor, na tretje pa izključitev iz zavoda. Starejši miličniki postavljajo na prvo mesto ostrejšje kazenske ukrepe za nedisciplinirane učence.

Liberalizacija učnih ur: da ali ne?

O obveznih učnih urah za učence razpravljajo najbrž tudi v drugih kolektivih — v zavodih podobnega tipa. Kaj sodijo o tem naši učenci?

Vsi soglašajo, naj bodo učne ure proste, kar pomeni, naj bi se vsak učil po lastni presoji in potrebi. Nekateri še dodajajo, naj bi vzporedno s svobodno učenjem postrli merilo ocenjevanja. Kdor bi imel ob polletju tri ali več negativnih ocen, naj bi bil izključen iz šole. So pa tudi pristaši obveznih učnih ur, toda samo za tiste učence, ki se slabo ali teže učijo.

Liberalizacijo (popolno) učnih ur — kakršno želijo učenci strokovne šole za notranje zadeve — bo treba vsekakor proučiti. Vprašanje je namreč, če bi bili kadeti — potem ko bi odpravili obvezne učne ure — res toliko disciplinirani, da bi se zares učili. Izkušnje pri nas in v drugih srednješolskih internatih so pokazale, da popolna svoboda glede učnih ur ni rodila zaželenih uspehov. Ponašanje se je učni uspeh s tako metodo dela še poslabšal.

Kaj sodijo učenci o pohvalah in nagradah — ali bi jih bilo treba uporabljati v učno-vzgojnem procesu? Skoraj vsi menijo, da so pohvale in nagrade dobra spodbuda za izboljšanje učnega uspeha. Nekaj skeptikov vidi v pohvalah in nagradah celo negativni učinek. Sodijo, da bi tisti, ki se slabše učijo oziroma dosegajo slabši učni uspeh, imeli še večji občutek manjvrednosti. (Zanimiva psihološka ugotovitev!)

Kaj je pokazala anketa? Sistematična obdelava odgovorov je pokazala, da je v praksi vedno bolj očitna zahteva po strokovnosti in kakovosti dela. Gotovo je, da se ne moremo več zadovoljiti le s površnim in kampanjskim reševanjem pedagoško-psihološke problematike: studiozen pristop k posameznim psihopedagoškim stvarem je edini pogoj, ki zagotavlja trajnejši in bolj kakovosten uspeh. Tudi mlado generacijo prihodnjih miličnikov bo mogoče kvalitetno usposobiti le tedaj, če bomo v učno-vzgojni in psihopedagoški proces uvajali sodobne znanstvene metode dela in zaposlovali strokovno usposobljene ljudi.

Vlado Rozman

Sodobna učila v Moderni galeriji

Načrtno razstavo učil, ki bi ske, Češkoslovaške in Nemčije) prikazovala, kaj vse je mogoče kupiti na našem, slovenskem tržišču, so si želeli učitelji, pedagoški svetovalci in starši že dalj časa. Ze zdavnaj je namreč jasno, da brez sodobnih učil tudi ne more biti dobrega pouka. Nova sprememba učnih načrtov, predvidena reforma srednjih šol ter spremembe v visokošolskem študiju pa bodo terjale vse več modernih aparatov in vse bolj sodobno šolsko opremo.

Želji po načrtnem pregledu dostopnih učil — takih, ki jih je mogoče kupiti pri nas, je skušala prva doslej ugoditi Državna založba Slovenije, ki praznuje letos tudi 25-letnico svojega dela.

Pester izbor sodobnih učil, jugoslovanskih in uvoženih (iz Sovjetske zveze, Madžarske, Polj-

je pripravil oddelk za učila te založbe v spodnjih prostorih Moderne galerije. Zal bo razstava, ki bi si jo z zanimanjem ogledalo najbrž zelo veliko učiteljev in staršev, odprta samo štiri dni, in sicer od 23. do 26. septembra. Prav bi bilo, da bi omogočili DZS, ki je za sedaj naša največja založnica učil, stalne razstavne prostore.

Zbirke učil bodo nenehno dopolnjevali. Za sedaj sta najpopolnejše urejeni zbirki učil za fiziko in matematiko. Najtežje je dobiti slikovno gradivo za posamezne predmete, premalo pa je tudi učil za pouk tujih jezikov — takih, ki bi ustrezala učnemu načrtu.

M. K.

V radovljški občini grade nove šole

V radovljški občini so začeli pred dvema letoma akcijo za gradnjo šol v Lipnici, Radovljici, na Bledu, v Bohinju in za preureditev ter povečanje stare šole v Lescahu. Za to se je odločila tudi večina prebivalcev na referendumu.

Lani so odprli novo šolo na Lipnici, letos pa še nadalje urednijo to zamisel. Tako so začeli 25. maja povečevati staro šolo v Lescahu; delo je prevzelo gradbeno podjetje Gorenje iz Radovljice. Sedaj bodo nov trakt, v katerem bo dvanajst prostorov za učilnice in nekateri drugi prostori, postavili pa bodo tudi telovadnico, Vodja gradbišča Metku inž. Rutarjeva je povedala, da bodo z deli končali zadnjega oktobra, tako da bo lahko 2. novembra pouk že v novih prostorih. Do takrat so dali šoli na voljo prostore nekdanje kmetijske šole v Polčah in pri tovarni Veriga v Lescahu.

Gradbeno podjetje Gorenje je začelo letošnjega 1. junija graditi tudi novo šolo v Radovljici. Vodja gradbišča Stane Cajnko je povedal, da bo to podolgovata zgradba z ravno streho; stene bodo iz betonskih elementov, tam, kjer so predvidene učilnice, pa povečini zasteklene. Delo bo trajalo do prihodnjega šolskega leta in bo stalo približno 16 milijonov dinarjev. Poleg šolskega poslopja bodo naredili tudi zgradbo za hišnika, elektro podjetje pa bo postavilo še nov transformator.

Pred dobrim mesecem je pričelo zidati novo šolo na Bledu

Svet šole na II. gimnaziji v Ljubljani, Sibičeva 1, razpisuje prosto delovno mesto profesorja za zemljepis, in sicer za nedoločen čas. Razpis velja 15 dni od dneva objave.

Razpisna komisija

GLASBENE ŠOLE ZAGORJE OB SAVI

razpisuje delovno mesto

DIREKTORJA

Pogoji:

- visoka izobrazba v glasbeni stroki in najmanj 3 leta prakse,
- višja izobrazba v glasbeni stroki in najmanj 5 let prakse,
- srednja izobrazba v glasbeni stroki in najmanj 8 let prakse.

Prošnje, kolkovane s kolkom 0,50 din, in dokazili o strokovnosti sprejema razpisna komisija glasbene šole v Zagorju ob Savi 15 dni po objavi razpisa.

GLASBENA ŠOLA TRBOVLJE

razpisuje naslednja delovna mesta:

- UČITELJA VIOLINE
P, PRU ali U za določen čas s skrajšanim del. časom;
- UČITELJA ČELA
P, PRU ali U za določen čas s skrajšanim del. časom;
- UČITELJA KLARINETA
P, PRU ali U, za določen čas s skrajšanim del. časom;
- UČITELJA KITARE
P, PRU ali U, za določen čas s skrajšanim del. časom;
- UČITELJA HARMONIKE
P, PRU ali U, za nedoločen delovni čas s polnim delovnim časom;
- UČITELJA HARMONIKE
P, PRU ali U za določen čas s skrajšanim del. časom;
- UČITELJA ZA BALET
U, za določen čas s skrajšanim delovnim časom;
- UČITELJA ZA KLAVIR
P, PRU, U, za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Osební dohodek po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov šole. Stanovanj ni.

-až

Prvo in zadnje srečanje s pisateljem BEVKOM

Učenci osnovne šole na Dolah pri Litiji so v šolskem letu 1969/70 prvič tekmovali za bralno značko. Njihova največja želja je bila, da bi prišel na zaključno slovesnost pisatelj France Bevk in jim podelil Levstikovo bralno značko. Upraviteljica Zlata Agrež jim je obljubila, da bo povabila prav tega, njim najljubšega pisatelja. Pisala mu je osebno, nato še Društvu slovenskih književnikov, a odgovora ni in ni bilo. Ko so bili že vsi prepričani, da obiska ne bo, je prišel telegram: »Pisatelj Bevk pride 14. maja.« Sledila je še Bevkova kartica, kjer se je opravičeval zaradi dolgega molčanja in sporočil isto veselo novico. Med učenci in učitelji je završalo. Pa le pride! Tudi nas ima rad tako, kot vse ostale otroke!

14. maja pouk ni in ni hotel stedi po običajnih tirnicah. Glave so se obračale proti oknom in ob vsakem hrupu zunaj se je med učenci slišalo šepetanje: »Najbrž je prišel France Bevk.« Točno ob 10. uri se je pred šolo ustavil črn mercedes. Iz avtomobila je stopil mož z belimi lasmi, dostojanstven, a priazen. Učenci so ga samo gledali. Stekli so na prosto. Za njim so šli v šolo in

v veliki učilnici so ga toplo pozdravili s ploskanjem. Tri pionirke so mu podale šopek rož in nato je spregovoril. Učencem je prebral zgodbo o Kozji pastirici. Poslušali so ga z odprtimi usti. Nato so ga dolgo spraševali o njegovem življenju, o knjigah in njegovem rojstnem kraju. Odgovarjal je prijazno in toplo in je mnogokrat povedal več, kot so pričakovale otroške glave. Mnogo, mnogo zanimivega jim je povedal.

Ura je bila že dvanajst, ko je začel deliti bralne značke. Čestital je petdesetim učencem — značkarjem. Toliko jih je bilo, ker so se dolskim za slovesnost priključili še gabrovški in gradiški tekmovalci. Delil je bronaste, srebrne in zlate značke. Njegovga dela pa še ni bilo konec. Mnogi učenci so imeli s seboj Bevkove knjige in pisatelj se je vanje podpisal.

Otroci se kar niso mogli posloviti. Sto trideset mladih src je gledalo, spraševalo in poslušalo. Kot da bi vedeli, da je to prvo in zadnje srečanje, so se še ob slovesu zbrali pred šolo in mu mahali v pozdrav. Njihov prijatelj jim je obljubil, da še pride. Peš se je napotil do gostilne

»Pri Tončku«. Med kramljanjem, ko smo čakali na kosilo, ga je vse zanimalo, predvsem razmere, v katerih žive otroci, njihovo nadaljnje šolanje in zaposlitev. Bil je poln radovednosti in življenjske moči in nikakor ni kazal svojih osemdeset let. Poskusil je tudi naš dolenjski cvček in popil skodelico turške kave. Niti na misel mi ni prišlo, da ga čez nekaj mesecev ne bo več med nami, da bi nas človek s toliko moči mogel tako nenadoma zapustiti.

Pospremili smo ga še v tovarno sokov Presad. Tudi to si je z zanimanjem ogledal, pohvalil njegove proizvode in dodal, da jih ima vedno doma.

Poslovili smo se. Stisk njegove roke je bil tak, da sem kar verjela, da nas bo še lahko obiskal. Črn avto ga je odpeljal.

Ob njegovi osemdesetletnici je planila med učence dolske šole žalostna novica. Nihče ne bo več videl ljubljenskega pisatelja, kajti njegovo obljubo je pretrgala smrt. Izguba je zanje toliko težja, kar imajo še živo pred očmi tistega prijaznega moža, ki jih je obiskal pred štirimi meseci.

Pestalozzijeva otroška vas v Trogeni

Še o »mini« varstvenih oddelkih

Majhno internacionalno otroško naselje, imenovano po znamenitem pedagogu Pestalozziju, leži v švicarskem kantonu Appenzel in šteje le okoli dvajset domov. Odmaknjeno je v tisoč metrov visoki gorski svet, ki ga proti jugu zapira masiv visokega Saentisa, na severu pa planota prehaja v široko kotlino Bodenskega jezera.

Tujec, ki vendarle zaide v ta precej odmaknjeni švicarski svet, bi na prvi pogled rekel, da je to ena izmed mnogih vasi, ki krasijo tamkajšnji svet kakor igračke na zelenih gorskih poljanah. Pri natančnejšem opazovanju pa že zagleda tudi tuje napise na vsaki hiši. Ti so: Argonautes, Les Cigales, Kukoricca, Jancsi, Pinocchio, Jukola, Yambhu, Lagang itd. Ko pa se vrata teh mednarodnih otroških domov še odpro in skozi nje vsujejo živahni otroci, kar hitro spozna, da so le-ti otroci zbrani z vseh delov sveta.

To najmlajšo švicarsko vasico si je bil med drugo svetovno vojno zamislil Walter Robert Corti iz Züricha, da je v njej zbiral vojne sirote raznih narodov. Spomladi 1946. leta so položili za naselje temeljni kamen. V naslednjih letih je zrasla »Pestalozzijeva otroška vas« ob izdatni gmotni in moralni pomoči človekoljubnih Švicarjev. V njej je našlo svoj drugi dom preko dvesto fantičev in deklic iz devetih evropskih in ene azijske države. Kmalu je naselbina lahko sprejemala tudi še druge otroške skupine iz izvenevropskih dežel. Vojnim sirotam so namreč sledili tudi otroci, ki so iz različnih vzrokov izgubili dom ali celo domovino.

Vsakogar gotovo najbolj zanima, kako živijo tu otroci iz mnogih med seboj povsem tujih dežel. V vsaki hišici stanuje skupaj s »hišnimi starši« petnajst do dvajset otrok iz različnih družin, neenake starosti, vendar pa iste narodnosti. Ta drugi dom nosi ime v njihovem jeziku, ob praznikih ga krasijo zastave njihove matične dežele. Vse hišice, knjige, pesmi in govornica spominja na njihovo domovino. Da pa se lahko sporazumevajo s sosedi iz drugih do-

mov, se uče še nemščine, ker se nahaja ta vasica v nemško govornem predelu Švice.

Dnevni red celotnega naselja nam pokaže, kako v vsakdanjem življenju in v navidez nepomembnem dogajanju vsi zasledujejo idealne cilje vaše skupnosti. V dopoldanskem času obiskujejo otroci šestletno osnovno šolo. Hišni učitelj se je izsolal v njihovi domovini, zato jih poučuje v materinskem jeziku. Popoldan pa se nacionalne skupine podelijo po starosti in interesih v internacionalne krožke. Zdj telovadilo, muzicirajo, plešejo, pojejo, rišejo in slikajo. Delavnice so zložene z lepenco, usnjem, ilovico, lesom in kovino ter jih vabijo k različnemu ustvarjanju. Ena skupina hiti v tkalnico, druga v mehanično delavnico in tretja k jezikovnemu tečaju.

Po šestletni osnovni šoli nadaljujejo šolanje na trirazredni višji stopnji. Sedaj so v razredih zastopane vse narodnosti otroške vasi; Finec sedi poleg Grka ali Tibetanca, Avstrijec poleg Madžara ali Nemca in Švicar poleg Italijana. Učni jezik je tu še nemški. Leta 1960 so odprli novo, povsem po sodobnih principih zgrajeno šolsko poslopje, v katerem so poleg razrednih in kabinetnih učilnic tudi delavnice za skupinsko delo, otroški vrtec, večji prostor za sestanke ter knjižnica s čitalnico.

Ze šolanje samo vzgaja otroke k skupni dejavnosti, v še večji meri pa vodi k temu cilju združevanje v interesne skupine. Naj navedem le nekatere: krožek za zbiranje znamk, kolesarski klub, v katerega se lahko vključijo le tisti, ki so iz starih, že rabljenih delov sestavili uporabno kolo, šivalni krožek za deklice, ki se zberejo po enkrat tedensko v posameznih hišicah, da pokrpajo vse namesto »hišnih mamic«, ki so itak preveč zaposlene.

Od 1950. leta izdajajo tudi svoje glasilo. Stavljajo ga ročno, ilustrirajo pa z lesorezi. Nosi naslov »Priateljstvo«. Prinaša članke v vseh jezikih te vaše skupnosti. Učenci višje stopnje prispevke prevajajo tudi v nemščino. Razpis ima po šestnajst strani in

izhaja vsake tri ali štiri mesece, ter je pravo zrcalo življenja v tej znameniti otroški vasi.

Starejši učenci sestavljajo »zbor mladih vaščanov«. Njihov izvršni svet realizira sklepe zborovanj, pripravlja športna tekmovanja in kulturne prireditve ter pomaga pri vsem urejanju skupnega življenja.

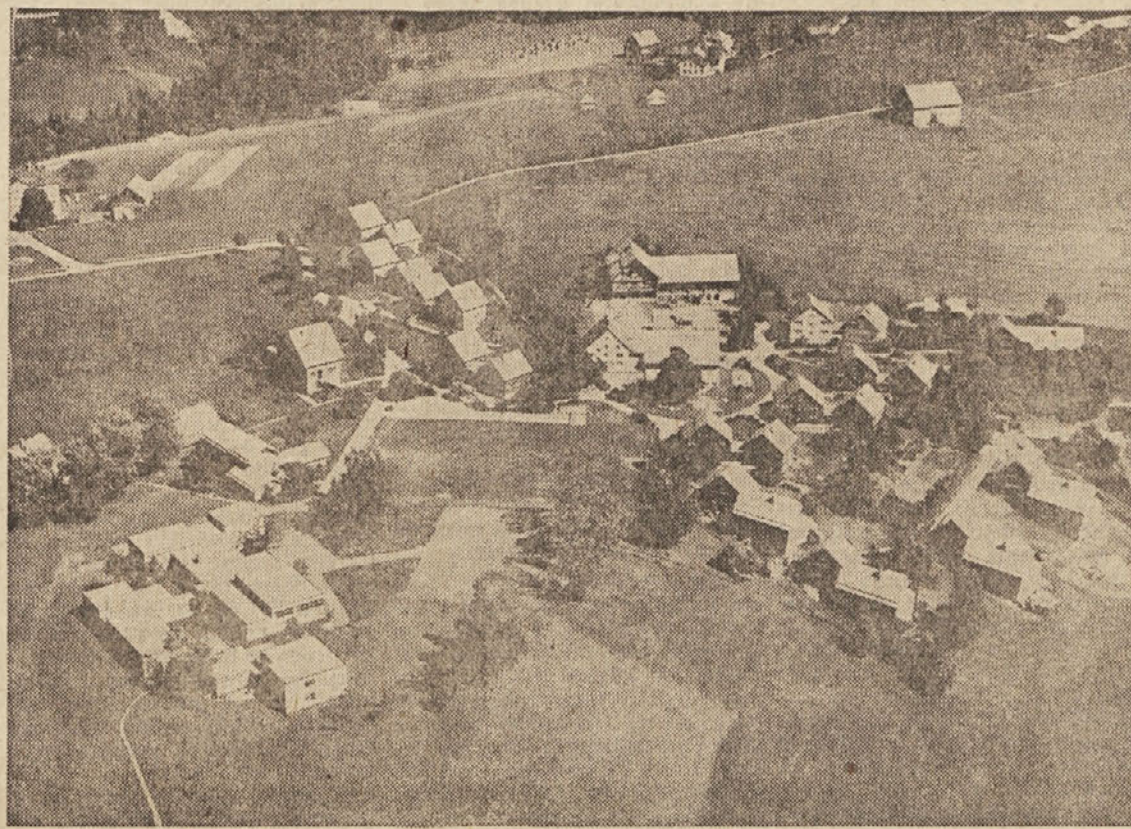
Ze več sto mladih ljudi je po večletnem bivanju zapustilo to internacionalno vas. Večinoma so vsi dosegli poklice, mnogi med njimi so si ustvarili tudi še lastno ognjišče. Nekdanji učenci te naselbine žive sedaj po vsej Evropi, nekateri v Afriki ali Ameriki. Z dopisovanjem in obiski pa ostajajo še vedno v povezavi z domom svojega otroštva.

Vsak odhajajoči gojenec dobi ob slovesu posebno listino, ki mu jo svečano izroči vaša skupnost.

Z njo mu še enkrat izrazi željo, še več, posebno naročilo, naj na svoji življenjski poti uresničuje prijateljstvo z ljudmi vseh narodnosti, ras, ver in jezikov, naj povsod v svetu, v poklicu, doma ali na potovanju goji resnično humanost.

Otroška vas v Trogeni je pedagoško socialna ustanova, podobna tisti, ki jo je ustanovil 1798. leta za vojne sirote v Stansu Pestalozzi. Sedanja je podrejena švicarskemu zveznemu svetu, vendar od njega rednih dotacij ne ljubiteljev mladine, na različne pokrovitelje, ne nazadnje pa tudi na različne nabiralne akcije, da se s tako nabranimi finančnimi sredstvi dostojno vzdržuje. Prav gotovo pa se ta ustanova pri svojem delu in obstoju srečuje tudi z mnogimi skritimi težavami.

Vincenc Znidar, SŠM

Pestalozzijeva otroška vas v Trogeni (avionski posnetek)

Oglašam se k razpravi o »mini« varstvenih oddelkih na podružničnih šolah. Ze nekaj let poučujem na podružnični šoli. Pri delu ugotavljam iste probleme, kot jih je navedel tov. Ivan Rutar v svojem članku, objavljenem v 14. številki Prosvetnega delavca.

Poučujem podeželske otroke v 3. razredu. Učenci prihajajo v šolo iz treh vasi, nekateri od njih stanujejo tudi po 4 km daleč. To so otroci iz kmečkih in delavskih družin. Starši hodijo na delo v mesto, delajo na polju ali pa v tujini. Večina staršev dela izmenično. Dogaja se, da so starši skupaj z otrokom samo v soboto in nedeljo, pozno zvečer ali zgodaj zjutraj.

Zato še sprašujem: Ali lahko starši pregledajo otrokovo nalogo? Ali se lahko vsak dan temeljito pogovore z njim o šoli, če otrok v tistem času spi, starši pa so pretrujeni?

Ker imajo kmečki starši veliko dela na polju, jim morajo otroci pomagati tudi pri tem in tako nimajo časa za nadzor in pomoč otroku. Otrok je tudi pretrujen, da bi zvečer, ko je čas za spanje, napisal nalogo.

Otroci pridejo v šolo brez naloga. V razredu imam kar šest takih učencev, ki neredno opravljajo naloge, ker so pretrujeni in ne slede pouku. S tesnobo čakajo ure, ko jih bom pred ostalimi učenci »razkrinkala«, da so spet »pozabili« napisati nalogo.

Tako je na našem podeželskem območju. Položaj se sicer lahko izboljša s tem, da pošljejo starši otroke v vzgojno varstveno zavodo. Ti »vrtci« pa bi morali biti prav na podeželju dostopni vsem otrokom — glede cene in mesta v skupini. Prav bi bilo, da bi tudi na podeželju ločili otroke po starostnih skupinah; za to bi morala poskrbeti občinska skupščina ter krajevne skupnosti. Otrok se v taki skupini navadi na delo in mu kasneje ni težko opravljati zahtevnejše naloge. Tudi starši bi se tako navadili na naloge, ki jih mora opravljati otrok v šoli — zato prav gotovo ne bi nasprotovali takim »mini« varstvenim oddelkom.

Strinjam se z uvedbo takih oddelkov na podružničnih šolah; tudi sama si želim, da bi jih imeli. Učenci bi morali ostati v varstvu vsaj dve uri, tako da bi napravili domače naloge in ponovili snov, ki so se je tisti dan naučili.

Kjer je pouk v eni izmeni, ni težav. Tu bo lahko ostal učitelj v svojem razredu in snov, ki jo je obravnaval, takoj utrdil in pomagal učencem pri domačih vajah. Teže pa bo tam, kjer je izmenični pouk in ni prostora, da bi učenci ostali z učiteljem tudi po pouku.

Glede obremenitve učencev pa bi učitelji prav v varstvenih oddelkih spoznali, če so otroka preveč obremenili. Tako bi lahko ugotavljali čas rešitve za določeno nalogo in čas, potreben za učenje. Ta ugotovitve bi jim pomagale pri nadaljnjem delu in sestavljanju učnega načrta za obravnavo določene snovi.

Starši bi bili vsekakor zadovoljni s takimi oddelki, čeprav bi morali prispevati za to tudi nekaj denarja. To bi jim nedvomno koristilo, ker bi se otrok počutil doma bolj sproščeno, vselega in bi se v družini naselila prijetna domačnost. Starši bi se boljše razumeli, saj bi se lahko sproti pogovorili o svojih težavah in ne bi samo spraševali: Si že naredil nalogo? Kako si napisal? Napravi še enkrat!

Glede malice navaja tov. Rutar, da bi bilo pametneje, če bi dodali otroku še eno enolončnico. Na podeželju mora namreč otrok čakati na kosilo, da se vrne mati z dela ali s polja. V šoli pa bi imeli otroci reden obrok hrane, kar bi bilo prav tudi z zdravstvenega vidika.

Upam, da bi se osip tako res zmanjšal. O tem bi bilo dobro razmisliti tudi v občinskih skupščinah, da bi dodelili denar za organizacijo varstvenih oddelkov na podružničnih šolah. Prav pa bi bilo, da bi se zato zavzela tudi republiška skupščina.

Tilika Kreft

Priročnik o alkoholizmu za učence

Malokatero zlo povzroča našemu narodu toliko škode kot nezmerno uživanje alkoholnih pijač — alkoholizem. Nezmerni pivci utrpel težke okvare telesnega in duševnega zdravja, pijančevanje pa jih ruiniira tudi ekonomsko in socialno.

Ker je alkoholizem družbeno zlo, ne more biti njegovo zatiranje omejeno zgolj na aktivnost posameznih filantropov ter nekaterih organizacij in ustanov, marveč je to dolžnost vsakogar izmed nas in naloga celotne naše družbe.

Družba se proti alkoholizmu bori z vsemi sredstvi, ki so ji na razpolago, predvsem pa skuša pred njegovimi pogubnimi posledicami obvarovati najdragocenejšo, kar ima — svojo mladino.

V ta namen je Koordinacijski odbor SRS za boj proti alkoholi-

zmu izdal slovenski prevod priročnika za višje razrede osnovnih šol z naslovom »Alkoholizem«, ki ga je napisal znani jugoslovanski bорец proti temu družbenemu zlu primarij doc. dr. Vladimir Hudolin, psihiater ter ravnatelj Zavoda za proučevanje in zatiranje alkoholizma v Zagrebu.

Namen bogato informativne in ustrezno ilustrirane knjižice je služiti kot temeljno gradivo o alkoholizmu za prosvetne delavce, ki poučujejo na osnovnih šolah, želeli pa je, da bi se kar najbolj razširila tudi med našo mladino zlasti v vinorodnih predelih, kjer naj bi opravljala svoje plemenito preventivno poslanstvo.

Knjižico (80 strani) je založil Republiški odbor Rdečega križa Slovenije. Stane 6,30 N-din. Toplo priporočamo!

Viator

Zakaj tako dolg učni čas šolskih novincev v varstvu?

Ze nekaj let delam na prosvetnopedagoškem področju, vendar sem v vlogi matere šele v tem šolskem letu neposredno občutila utrip šolskega življenja. Kot večini staršem, ki so prvič pripeljali svojega otroka v šolo z namenom, da ga le-ta sprejme v prvi razred, se je tudi meni vtisnila vsaka beseda šolskega vodstva in učiteljice globoko v zavest in me vzpodbudila k razmišljanju.

Moj otrok je hodil že od četrtega leta v vzgojnovarstveno ustanovo. Ker tudi danes nimam zanj ustreznega varstva doma, sem ga vpisala v šolsko varstvo. Otrok se je hitro vživel v novo sredino. Odnos razredne učiteljice in učiteljice varstvenega oddelka je do učencev priskrben in tople. Šolska kuhinja je okusna in otrokom dobro tekne, vodstvo šole je poskrbelo, z nabavo primerne opreme in igrač, da je čas oddiha in razvedrila med podaljšanim bivanjem v šoli učencem čim krajši in vsebinsko pester.

Ze po prvem dnevu pouka nas je starše povabila razredna učiteljica na roditeljski sestanek, ki je bil po mojem mnenju zelo koristen, saj smo na njem dobili vse potrebne informacije in napotke o tem, kaj potrebuje prvošolček za šolo, kako naj učenci ravnaajo z učnimi pripomočki, kakšen naj bo odnos staršev do otroka in kdaj ter kako naj pomagamo otroku premagovati prve težave. Na koncu nam je še v nekaj besedah povedala, kaj se bodo otroci učili v prvem razredu.

Nekaj dni kasneje smo bili povabljeni na drugi roditeljski sestanek samo starši, ki smo imeli otroke v šolskem varstvu. Na se-

stane nas je povabila učiteljica varstvenega oddelka. Tudi ona nas je seznanila s svojim delom ter z dnevnim razporedom dejavnosti, ki naj bi jih imeli učenci v času podaljšane bivanja v šoli. Dnevni razpored je vzbudil mojo pozornost pa tudi nejevoljo. Po le-tem imajo učenci prvega razreda vsak dan 90-minutno učno uro (z vmesnim krajšim odmorom). Ker dela šola v dveh izmenah, imajo učenci vsak prvi teden učno uro od 8. do 9.30 (pouk je popoldne), vsak drugi teden pa od 13. do 14.30 (pouk je dopoldne). To pomeni, da traja delovni dan učencev prvega razreda v varstvu 4 do skoraj 5 ur dnevno, če prištevamo k varstveni učni uri še 3 do 4 šolske ure pouka.

Povedati moram, da priporočajo nekateri tuji strokovnjaki (zdravniki, psihologi), naj bo sedemletni otrok zaposlen s poukom in pripravi na pouk največ 3 do 3 in pol ure dnevno.

Prepričana sem, da bo povprečni čas domačega učenja večine tistih otrok, ki niso v šolskem varstvu, krajši, pa tudi pri svojem otroku sem že ugotovila, da porabi doma za nalogo pol do največ 1 uro dnevno, čeprav se med pisanjem naloge precej obira.

Zakaj tako dolgi učni čas že pri učencih prvega razreda? Po teji logiki bi se moral npr. po prečni učenec 4. razreda osnovne šole učiti vsaj tri ure dnevno, da bi lahko zadostil zahtevam šole. Kaj pa učenčevu zdravje, njegova še mehka hrbtenica, njegove oči, njegova dihalna in krvna obtočila? Na ta vprašanja bi nam odgovorili šole zdravniki izvidi teh otrok po nekaj letih. Ali ni tako

določen učni čas predolg tudi zato, ker daje otroku potuho, da dela nalogo prepočasi? S tem se namreč že prve dni navaja na neracionalno porabo časa pri učenju (če upoštevamo, da rabi za izdelavo naloge pol do 1 uro). Končno, dolgotrajnejše mirovanje utrjuje otroka te starosti, zato postane nemiren in naveličan. Ti občutki pa lahko vplivajo na postopno naraščanje odpora v otroku do vsega, kar je povezano s šolskim delom.

Naj še omenim besede obeh učiteljic, ki sta s poudarkom opozarjali starše, kako težak je otroku prehod iz brezskrbnega otroštva v šolsko obdobje in kako zelo

potrebuje v tem času pomoč ter vzpodbudo staršev. Ali niso te besede učiteljic v protislovju z nekaterimi dejanji šole, kot je npr. določanje tako dolgega učnega časa pri prvošolcih?

Opozorila bi še na eno ugotovitev glede dnevnega razporeda v varstvu. Učenci imajo kosilo med 11.30 in 12.30. Neposredno po kosilu sledi pouk ali učna ura. Znano je, da je človekova delovna zmogljivost neposredno po kosilu precej nizka, to velja še posebno za otroke in menim, da bi učenci le morali imeti takoj po kosilu vsaj krajši rekreacijski odmor in šele potem učno uro.

Zavedam se, da so botrovale

pri sestavljanju dnevnega režima v veliki meri tudi nekatere tehnične ovire, kot so pomanjkanje šolskih prostorov, neprimerna akustična izoliranost varstvenih prostorov od učilnic s poukom, pouk v dveh izmenah, preveliko število učencev v varstvu itd. Vendar sem prepričana, da so tudi v takšnih pogojih možne primernejše rešitve pri sestavljanju dnevnega režima v oddelkih s podaljšanim bivanjem, če se le zavedamo vseh škodljivih posledic, ki jih lahko pustijo na otrocih takšne navidezne majhne napake, katerih škodljivi učinek pa se ne malokrat pokaže šele po nekaj letih.

R. M.

VZGOJNOST POUKA

Mnogi nestrokovnjaki ter strokovnjaki od davne preteklosti razpravljajo o nujnosti, oblikah in vsebini vzgoje mladega človeka. Problemi vzgoje so zelo raznoliki, nepregledni ter komplicirani. Mnogi razpravljalci so do sedaj izrekli ter napisali nešteto dragocenih misli, predlogov in zahtev. Med vzgojitelji (v najširšem pomenu besede) prevladujejo zelo različna mnenja o bistvenih problemih vzgoje.

Tokrat naj v grobem obrazložim nekatere misli o uporabi »pozitivnih« (vzpodbujevalnih in podobnih) ter »negativnih« (preprečevalnih, zaviralnih in podobnih) šolskih vzgojnih sredstev.

Nekateri učitelji se za svoje učence — ljubljence — oziroma za učence, katerim so razredniki, izredno vneto potegujejo. Vsako napako svojega varovanca »znajo in zmorejo« omiliti in jo zagovarjati z neštetiimi verjetnimi ter neverjetnimi opravičili, pojasnili in olajševalnimi »ugotovitvami«. Trudijo se, da bi bila razprava o napakah njihovih ljubljencev čimbolj neopazna, razprava o njihovih vrtilah pa naj bi bila čimbolj opazna.

Brž ko imajo opravka z učenci, ki jih ne smatrajo za svoje varovance (oziroma jim niso razredniki), isti učitelji »znajo in zmorejo« iz vsake napake in celo vrline prikazati celo vrsto negativnih lastnosti, vidikov in obsodb. Običajno svoje ugotovitve o napakah učencev, ki ne uživajo njihove zaščite, iznašajo čimbolj javno in tako skušajo vplivati na druge člane učnega zbora, da tudi oni pomagajo pri

napadu na njihove žrtve.

Drugi učitelji, ki se čutijo prizadete, skušajo na ta ali oni način braniti svoj ugled — običajno tako, da se maščujejo nad varovanci več ali manj kamuflirano »rogoviležem«.

Učitelji, ki z neupravičenim pritiskom na učence skušajo izsiliti zase določene nezasluzene privilegije, se »zagovarjajo« s trditvijo, da njihovega ravnanja ni mogoče dokazati.

V borbi za neupravičena priznanja so najbolj prizadeti učenci in učitelji, ki premorejo toliko moralnih vrednot, da v odnosu do okolja ne marajo uporabljati »nemoralnih« metod. Na osnovi določenih pokazateljev pa je mogoče sklepati, da je neupravičeno rivalstvo med učitelji v rahlem porastu.

Pregledovalci učiteljevega dela bi morali (na osnovi določene teoretične in praktične usposobljenosti) odkriti mnoge variante nepedagoškega, nevzgojnega ter nesocialističnega odnosa na relaciji: »učitelj—učenec«. Posebno pozornost bi morali biti pri določenih učiteljih, ki v nekaterih paralelkah oziroma razredih doslej izredno slab oziroma izredno dober uspeh. Te ugotovitve bi morali primerjati z inteligenčnim količnikom razredne skupnosti ter z objektivnimi pogoji, v katerih učitelj dela.

Ponekod je mogoče zaslediti skupine učiteljev, ki složno in načrtno delajo v posameznih razredih in paralelkah po principih, ki naj jim zagotovijo nezasluzene (navidezne) uspehe. Tovrstne tendence so zelo delikatne, ker ima-

OSNOVNA ŠOLA GROSUPLJE

razpisuje

naslednja prosta delovna mesta:

Osnovna šola Grosuplje

— UČITELJA ZA SLOVENSKI IN SHR. JEZIK PRU ali P

Osnovna šola Grosuplje — podružnična šola Ilova gora

— UČITELJA ZA RAZREDNI POUK družinsko stanovanje

Osnovna šola Grosuplje — podružnična šola Zalna

— UČITELJA ZA RAZREDNI POUK za določen čas od 11. 10. 1970 do 31. 3. 1971

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Svet pred domačim pragom

Učbenik in priročnik za spoznavanje narave in družbe

V nižjih razredih osnovne šole že dolgo pogrešamo priročnik ali učbenik za spoznavanje narave in družbe, ki bi ga s pridom uporabljali učenci in učitelji. Zdaj prihaja takšna knjiga med nas in verjamem, da se je bodo razveselili tako učitelji kot učenci. Avtor Ivan Bizjak jo je napisal na osnovi večletnih opazovanj izkušnje šolske prakse in otrok v različnih krajih Slovenije; posamezne prispevke je že publiciral v Cicibanu.

Ko sem prebrala gradivo »Sveta pred domačim pragom« in način pisanja z vidika otrokovega razvoja na tej starostni stopnji, ko sem ga primerjala s predpisanim učnim načrtom pri spoznavanju narave in družbe v prvih treh razredih, s smotri tega predmeta in z našimi širšimi vzgojnimi smotri, sem prišla do zaključka, da bo ta knjiga dobrodošla učiteljem kot priročnik in učencem kot učbenik. Vsebinska in oprema ustrežeta v pedagoškem in metodičnem oziru; vsebina je usklajena s predpisanim učnim načrtom tako, da je spoznavanje narave bolj poudarjeno in da je obseg primeren za vse tri razrede.

V vsebini priročnika sta upoštevana pedagoški in psihološki vidiki. Poleg izobrazbenih komponent vsebuje namreč veliko vzgojnih elementov, ki nevsiljivo usmerjajo otroka v razmišljanje in pozitivno dejavnost.

Oblika razgovorov, obiskov, potovanj, opazovanj vnaša v delo s to knjigo dinamizem, ki je za otroka na tej starostni stopnji dominantna značilnost, ki se od razreda do razreda stopnjuje kot zunanji izraz njegovega pospešnega duševnega in telesnega razvoja. Tudi vprašanja, uganke, naloge, ki jih bo moral reševati, bodo sproščale njegovo težnjo po aktivnosti in razvijale tekmovalnega duha na zdravi osnovi.

Sestavki vodijo šolskega novince od kompleksnejšega opazovanja k opazovanju podrobnosti, podobnosti in razlik pri predmetih in pojavih stvarnega sveta, kar razvija opazovanje in omogoča tvorjenje pojmov in abstraktno mišljenje. Otroka neprestano usmerja k opazovanju, k iskanju informacij pri izkušnjih,

odraslih ljudeh, ki jih v tem obdobju občuduje. K njim se rad zateka, da reši svojo vedoželjnost. Ta se v 2. in 3. razredu stopnjuje v procesu otrokove preorientacije od notranjega k zunanjemu stvarnemu svetu.

Slog je prisrčen, vtisih nekoliko hudomušen, kakršnega imajo prav ti učenci zelo radi, saj so radoživi in sami s seboj in z drugimi zadovoljni. Sestavki iz nekaterih življenjskih prostorov so zelo zanimivi, ne tako zelo vezani na učni program, da bi bili suhoparni in bodo poživljali in pestrili pouk in domače delo učencev. (Npr. V parku, na igrišču, v obmorskem mestu, v gledališču.)

Vsebinska in način pisanja sta takšna, da bosta pobujala in razvijala vedoželjnost učencev, eno od poglavitnih, najbolj zelenih osebnostnih lastnosti našega vzgojnega smotra, ki otroke in odrasle usmerja k permanentnemu samoizobraževanju. To je v današnjih pogojih življenja in dela nepogrešljivo.

Gradivo »Sveta pred domačim pragom« ustreza tudi v metodičnem oziru, kar je razvidno že iz prejšnjih navedb. Kljub temu želim poudariti, da uveljavlja didaktične principe, med katerimi je na prvem mestu neposredno opazovanje dela, življenja in pojavov v ožji domaćini, »pred domačim pragom«. Poleg tega gradivo omogoča učencem samostojno dopolnjevanje, kreiranje učne snovi z uganke, vprašanja, slikami. (Npr.: Le kje potrebujejo toliko lesa. Kaj potuje s tako naglico po žicah. Kako bi bilo v vašem kraju...)

Vse metodike spoznavanja narave in družbe posebej poudarjajo opazovanje kot poglavitno

izhodišče za pridobivanje spoznanj in razumevanje zakonitosti v naravi in družbi. Vse gradivo temelji na sistematičnem, praktičnem opazovanju in s koledarjem narave bo gotovo usmerjalo šolsko leto tako, da bo temeljilo na tem izhodišču. Pogosto spodbuja učence tudi k eksperimentiranju, k pridobivanju lastnih izkušenj in spoznanj, kar ima brez dvoma veliko vzgojno izobrazbeno vrednost. (Npr.: Sneg in voda, S palico merimo čas in doletimo strani neba...) Zelo pomembno se mi zdi tudi to, da sestavki na nevsiljiv način dajejo učencem določene naloge za praktično delo, kakor je predpisano v okvirnem učnem načrtu. Nekatere naloge so tako oblikovane, da usposablajo učence za reševanje nalog objektivnega tipa, ki se bodo v naši šolski praksi gotovo uveljavile.

Gradivo ni strogo opredeljeno za vsak razred posebej. To bo omogočalo individualizacijo pouka, hitrejši napredek nadarjenih učencev. Obstaja sicer pomislek, da se bodo učenci knjige v treh letih naveličali. Res je, da jo bodo nadarjeni učenci lahko hitreje osvojili, velika večina pa ne. In ker sodim, da je knjiga zanimiva in lepo opremljena, predvidevam, da se bodo k njej radi vračali, kot se vračajo k vsaki dobri in zanimivi knjigi. Z domiselnostjo in ustvarjalnostjo učiteljev in učencev bodo sestavki zaživeli pred njimi vedno v novi luči, v novih zvezah, z novimi zaključki, ki bodo ustrezali vsakemu razredu posebej.

Naj mimogrede navedem »Vzorec za časovno razporeditev učne snovi osnovnih šol s petdnevnim delovnim tednom«, ki ga je izdal Zavod za šolstvo SRS. V njem bodo učitelji vseh treh razredov našli dovolj konkretno zvezo z novim učbenikom, čeprav ga sestavljajo podrobneje republiškega učnega načrta še niso imeli v rokah, a ker so zasledovali iste smotre kot avtor knjige Svet pred domačim pragom, lahko največ-

krat že celo samo po naslovih najdemo v knjigi realizacijo teme iz tega Vzorca.

Kot pri vsaki uporabi knjige prvo polletje v prvem razredu, bodo morali tudi pri tej pokazati največjo mero iznajdljivosti prav razredniki prvega razreda, a vsak bo kaj hitro spoznal, da je Svet pred domačim pragom njegov nepogrešljiv priročnik in prvošolcu že v oktobru nujno potrebna slikanica pri spoznavanju narave in družbe, katere vsebina se že samo s podobami tudi trdno povezuje s slovenskim jezikom, likovnim poukom in matematiko. Zato bo lahko že v šestem tednu pouka na vrsti »branje slik« in s tem v zvezi urejanje, utrjevanje in tudi osvajanje novih predstav in pojmov o upodobljenih ljudeh, živalih, rastlinah, orodju, delu ipd. Kasneje bodo sledili razgovori ob slikah, ki so vsebinsko povezane z obravnavano snovjo po podrobnem učnem načrtu in vsakem kraju. Ob slikah v Koledarju življenja in dela v naravi bomo že takoj lahko memorirali uvodno pesmico za vsak mesec, reševali lažje uganke, pripovedovali pregovore iz knjige — ob predhodnem razgovoru o vremenu in spremembah, ki jih bodo učenci sami opazili v naravi, v tekočem tednu in mesecu. Koristno bi bilo, če bi vsak teden dodali tudi pogovor, ki je živ v domačem kraju; dvakrat koristno pa bi bilo, če se učenci pogovore tudi naučijo — delno zaradi vsebine, predvsem pa zaradi jedrnatega in sočnega ljudskega izražanja. S pomočjo učitelja in staršev lahko tudi prvošolci že rešijo naloge (v modrem tisku) na straneh 56, 61, 62, 64, 69, 72, 75 in drugo nalogo na strani 76, da za drugo polletje, ko tudi prvošolci že berejo, obliko kratkih sestavkov niti ne omenjam, saj bo vsak učitelj zlahka našel pri mnogih konkretno zvezo s svojo tedensko učno temo.

V prvem razredu učenci še ne zmorejo pisati individualnih koledarjev življenja in dela v naravi, zato je zanje Koledar v

SPOZNAVANJE NARAVE IN DRUŽBE ZA 1., 2. IN 3. RAZRED

SVET PRED DOMAČIM PRAGOM

IVAN BIZJAK

učbeniku — še posebej njegov slikovni del — nadvse pomemben, saj jim bo pomagal rešiti poglavito nalogo: opazovanje sprememb v naravi. Zato pa bi bilo še toliko bolj koristno upoštevati avtorjevo pobudo za risanje in slikanje razrednega stenskega koledarja življenja in dela v naravi za vsak mesec posebej z motivi iz bližnje okolice (vrt, sadovnjak, gozd, park, ulica, dvored, izložen beno okno itd.). Tako bi lahko povsod izbrali vsak mesec najmanj štiri najbolj značilne motive v kraju in na koncu šolskega leta bi lahko imel vsak učenec vsaj po eno sliko na stenskem razrednem koledarju življenja in dela v naravi, s tem pa bi bila opravljena tudi potrebna predhodna naloga in vaja za pisanje individualnega Koledarja v drugem in tretjem razredu. Ob koncu vsakega meseca lahko že v prvem razredu ugotovljamo vsebinske podobnosti in razlike med slikami tako nastalega razrednega stenskega Koledarja in Koledarja v knjigi. V novembru bi bilo koristno zaradi osnovne naloge spoznavanje narave in družbe v prvem razredu tudi že pričeti s ponavljanjem in utrjevanjem snovi ob knjigi in stenskem Koledarju s primerjanjem slik in risb tekočega meseca in prejšnjih mesecev. Učenci bi se na ta način spomnili in si zapomnili prenekatere pomembne nadrobnosti, ugotovili spremembe in razlike in tako bi se jim spoznanja in doživetja globlje vtisnila v zavest.

Teh nekaj — morda celo preveč konkretnih predlogov in podrobnosti o delu s knjigo Svet pred domačim pragom v prvem polletju v prvem razredu sem navedla le zato, ker se bo morda na prvi pogled komu zdelo, da te knjige prvošolci še ne potrebujejo; toda po resnem pregledu kaj lahko zaključimo, da jim je potrebna in da se je bodo nemara med vsemi najbolj razveselili, ker jim bodo ilustracije povedale tisto, česar iz črk še ne morejo razbrati. Učitelji drugega in tretjega razreda si bodo za podrobno obravnavo lahko na vsaki šoli posebej nekatere sestavke med seboj razdelili, letos pa je učbenik tudi za tretji razred nov in bodo učenci s samostojnim branjem pri pouku neobravnavanih sestavkov lahko utrdili snov iz prejšnjih let.

Vsebinska »Sveta pred domačim pragom« je z okvirnim učnim načrtom usklajena tako, da je spoznavanje narave bolj poudarjeno. Pomnilni moram, da manjkajo tpe o človeku za tretji razred in nekatere teme z večjim poudarkom na spoznavanju družbe. Nekaj slednjih je avtor vključil in bodo posebej dobrodošle zaradi skic oz. slik, ki jih pojasnjujejo.

S temali o človeku bo avtor seznanjal bralce v letošnjem letniku Cicibana, kar je že nakazal v drugi številki s sestavkom Na zdravniškem pregledu. Zato lahko pričakujemo, da bo tudi to poglavje obdelano tako, kakor zahteva učni načrt v tretjem razredu. Za teme iz NOB pa je razpisan poseben priročnik, ki bo rešil problematiko pouka tradicij NOB v nižjih razredih; sicer ne v celoti, delno pa gotovo. Torej priročnik, oz. učbenik res ni popoln, vendar pa to ne zmanjšuje bistveno njegove vrednosti. Spoznavanje narave in družbe je predmet, ki mora biti močno apli-

ciran na domači kraj, zato je učiteljevo soustvarjanje učne snovi nujno potrebno.

Primeren je za vse tri razrede, ker se skoraj vsaka tema razširja od splošnejše k posebnjši, podrobnejši. Tako so npr. letni časi prikazani v posameznih mesecih, kar omogoča splošnejšo in podrobnejšo obdelavo. Življenjski in delovni prostori so prikazani v posameznih letnih časih in mesecih, obogateni s posebnostmi, ki omogočajo ožjo ali širšo uporabo v različnih razredih. (Npr.: Med zimskimi počitnicami, Lov, Srečanje z medvedko, Ledene rože, Pomlad, Ali je ta mesec povsod enaka pomlad, Aprilsko vreme...)

Vsebinska močno poudarja vzgojne smotre učnega predmeta spoznavanja narave in družbe. Koledar življenja in dela v naravi vzbuja živo zanimanje za pojave, za spremembe v naravi, v delu v različnih letnih obdobjih, usmerja k neposrednemu opazovanju in spoznavanju teh pojavov tako za učence kot učitelje, če so preveč zaprti med štiri stene učilnice. Učence navaja, da urejajo, povezujejo, vrednotijo izkustva, ki so jih tako pridobili. Uvaja jih v pravilno razumevanje povezanosti predmetov in pojavov, v spoznavanje razvoja narave. Usmerja jih k spoznavanju domačega okolja in pomembnosti človekovega dela v njem. Opozarja jih na lepote narave, na harmonijo oblik in bogastvo barv. Ves čas jih spodbuja k lastni aktivnosti, k praktični dejavnosti in s tem učence bolj usposablja za aktivno življenje v skupnosti.

Na zaključku naj omenim še veliko vrednost te knjige, ki ji jo dajejo kvalitetne barvne ilustracije priznanih slovenskih slikarjev ilustratorjev Iveta Subica, Ančke Gošnik-Godec in Boža Kosa. Nobenega dvoma namreč ni o tem, da je ilustrirana knjiga za otroka privlačnejša, da mu je mnogo ljuba. Ilustracija mu bo pomagala ustvarjati likovne predstave o prebranem tekstu, mu izpopolnjevala konkretne zaznave stvarnega sveta, mu lajšala pot v domišljjski svet, mu ostrila opazovanje in bogatila njegovo ustno izražanje.

Ilustracije ustrezajo splošno veljavnemu načelu, naj otroška ilustracija ustreza otrokovemu svetu, njegovemu predstavnemu in domišljjskemu svetu. Zato mu v njih ne ponuja celih »preproge« ornamentalnih gozdov, hiš, gričevja, ker ta otrok zaznava in podoživlja le vsak posamezni barvni madež kot samostojen znak za kak predmet. Tako ne vsiljuje preveč predmetov, niti preveč detajlov in podrobnosti. Izražene so v dveh smereh, ker tretjo dimenzijo otrok sprejema pozneje. Poglavitni liki predmetov in oseb so izraženi v barvah, ki so zanje še zelo privlačne, saj otroci svoje zgodnje razmišljanje o stvarnem svetu izražajo najrajši z barvnimi lisami.

Vsebinska pomožnega učbenika, ki ga je odobrila republiški sekretariat za prosveto in kulturo »Svet pred domačim pragom« je torej zanimiva, ilustracije so bogate in estetske, zato naj bi knjigo imeli vsi učitelji in učenci prvih treh razredov. Brez dvoma bo učbenik obogatil in poživil šolsko delo pri spoznavanju narave in družbe in pri slovenskem jeziku, zato ga priporočam.

Jelica Mesesnel

»Pionir« stopa v svoje 26. leto

Pred nedavnim je izšla prva številka »Pionirja« — poljudno-znanstvene revije za mladino. Pokazali smo jo nekaterim sodelavcem in vrsti strokovnjakov z različnih področij znanosti in umetnosti ter jih zaprosili za njihovo mnenje. Objavljamo njihove odgovore:

»Mladi rod izgublja stik z našim izročilom. Prepogosto pozabljamo, da je omlika, ki so jo ustvarili rodovi naših prednikov, naša matična zemlja in da najdemo korenine naše narodne biti samo v tej zemlji zdravo rasti. Čeprav prinaša novi čas nove poglede na svet in življenje, nimamo pravice, da bi presekali zveze s preteklostjo, ker si sicer prekinemo prtok življenjskega soka, ki nam je za naš samobitni obstoj neizogibno potreben. V tem je smisel prispevkov iz našega ljudskega življenja, za katere bomo uredništvu »Pionirja« hvalažni.«

Prof. dr. NIKO KURET
znanstveni svetnik SAZU

»Kolikokrat sem že srečal mestnega otroka, ki ne pozna niti pšenice, ajde, koruze, kaj šele, da bi vedel za imena preprostega orodja, ki smo ga še pred nekaj leti uporabljali in iz katerega so se razvili današnji stroji. To orodje smo odložili v kot in z njim tudi šega, ki so nekoč spremljale delo in ga lajšale, da ljudje niso tako čutili utrujenosti. Staro orodje tako leži v kotu, se praši in propada. Ne smemo pa dopustiti, da bi zamrl tudi spomin na način življenja v prejšnjih časih. In prav zato smo se odločili našim najmlajšim posredovati vsaj skromne opise iz vsakdanjosti ljudi, ki še niso poznali brnenja motorjev, ki so verovali v nadnaravne sile in ki so znali svoj delovni dan in praznik izpolniti s šegami in pesmijo. Zal bo to le kapljica iz čudovitega morja ljudskega življenja preteklosti, njegovih šeg in modrosti.«

HELENA LOŽAR
znanstveni asistent Inštituta
za slovensko narodopisje
SAZU

»Ves tehnični napredek, katerega blagodatni danes uživamo, ima svoje osnove v naravoslovnih znanostih, zlasti v matematiki, fiziki in kemiji. Če bodo mladi bralci spoznali pomen razvoja teh znanosti, bodo tudi doumeli,

kako važno je to znanje poglabljati.

Ceprav predstavljata matematika in fizika za mlade navadno predmeta, ki se ju je treba bati, pa temu ne bi smelo biti tako. Če ju podajamo na primeren način, dosežemo ne le to, da izgine strah, marveč lahko vzbudimo pri otrocih tudi veselje za tovrstno delo. »Pionir«, s svojim konceptom in razširjenostjo lahko veliko pripomore k razširjanju te misli med mladimi. Primer za to je moja nadaljevanja »Človek v borbi za energijo«, kjer skušam prikazati, kaj je človeštvo pridobilo z raznimi viri energije, brez katerih si življenja danes sploh ne moremo več predstavljati. Obenem pa v svojih sestavkih opozarjam na osnovne fizikalne zakone, ki jih otroci spoznavajo že v šoli, vendar v bolj suhoparni obliki.«

Dr. inž. MARKO VAKSELSKI
Znanstveni sodelavec
Inštituta Jožef Stefan

»Ko me je tovarišica Palma Katalinić, urednica hrvaškega »Pionirja« povabila k sodelovanju, je razumljivo, da sem se odločil za serijo »Črtice iz hrvaške glasbene zgodovine«, saj se s tem področjem sam največ ukvarjam. Glede na to, da sem se odločil za vrednote in pomembne datume iz hrvaške glasbene zgodovine, sem tudi prepričan, da boča lahko še kaj prispevale k boljšemu medsebojnemu poznavanju naših narodov in njihovih kultur, kar je nedvomno ena izmed nalog revije »Pionir«.

V razgovoru s tovarišico Katalinićevo se je izkristaliziralo naslednjih pet tem:

— Stoletnica Zajčevega »Mislava« in osnivanja prve stalne Hrvatske opere.

— Pred petnajstimi leti je umrl Josip Stolicer-Slavinski.

— Prva stoletja hrvaške umetniške glasbe.

— »Ljubzen in zloba« Vatroslava Lisinskega (ob 125-letnici izvedbe prve novejšje opere Južnih Slovanov).

— Tokovi sodobne hrvaške glasbe.

Upam, da bodo bralci »Pionirja« zadovoljni z mojim sodelovanjem, ki sem ga sprejel z iskrenim veseljem.

Dr. LOVRO ŽUPANOVIĆ
profesor Pedagoške
akademije v Zagrebu

»Pomorska dežela smo in morje je del našega življenja in naša preteklost. Naši mornarji in ladjedelniki slovijo po vsem svetu. Zato želim v nekaj člankih predstaviti bralcem »Pionirja« vsaj v skopih obrisih pot, ki pelje do rojstva ladje, našo trgovsko mornarico in naše ladjedelništvo. Tako bom skušal v dobi avtomobilizma vzbuditi pri otrocih več zanimanja za eno najstarejših in hkrati najzanimivejših tehnik.

Do zdaj sem pripravil oziroma je pripravil naslednje sestavke: O ladjah, Prvi trenutki ladje, Ob dotiku s morjem, Ko ladja oživi, Ladje naše trgovske mornarice, Plavajoči dok, Vojne ladje in Zadnja ploeba.

MARIN KATALINIĆ
dipl. inž. ladjedelništva

»O svojih prispevkih za revijo »Pionir« lahko rečem sledeče: doslej sem pripravil le dve temi: »Moje Radovan« — zgodba na cerkvenih vrstih in »Diokelejska nova palača«. Pripravljam pa še naslednje sestavke: »Salona mrtvo mesto«, »Eufrazijana. Biser Počreča« in »Stečci, srednjeveški nagrobni spomeniki«. Predlagal sem še, da bi v posamezne številke uvrstili »Pionirjev kulturno-zgodovinski vodič«. S tem bi lahko mladim bralcem posredovali najosnovnejše podatke o tistih kulturnozgodovinskih spomenikih, ki si jih morajo na svojih potovanjih po domovini vsekakor ogledati.«

IVAN KAMPUŠ
Predavatelj na filozofski
fakulteti v Zagrebu

Zanimiv je tudi pregled zgodovinskih tem, ki jih bodo pripravili Dr. METOD MIKUŽ (»25 let OZN«), »Proglasitev republike Jugoslavije pred 25 leti«, Dr. TONE ZORN (»Ob 50-letnici plebscita na Koroskem«), Dr. JOŽE ŠORN (»Od mlina za papir do moderne tiskarne«) in MATIJA ŽGAJNAR (»Partizansko orožje« in »Partizanske uniforme«) itd.

Med temali o biologiji je treba zlasti omeniti »Pogovore z živalmi« — kako se živali sporazumevajo med seboj in koliko jih lahko razume človek — serijo sestavkov Dr. ANTONA POLENCIA, ki se bo začela s tretjo številko, nato vrsto sestavkov o človeških rasah Dr. TONETA POGAČNIKA in številne priloge.

(Dalje na 7. strani)

Buñuelu se je pripetila 70-letnica

Verde que te quiero verde
(Zeleno, ki te hočem zeleno)
F. García Lorca (A. Gradnik)

Zelena trava, ki se pojavi na koncu Buñuelovega filma Rimska cesta. Ostane le zelena trava. Kristus in apostoli hodijo po zeleni travi in odidejo; govorijo ter minejo, mislijo ter izginejo. Ali ostanejo sledovi vsega tistega: mi pa se bijemo, vijemo, sijemo — na zeleni travi? Kako je sveža ta zelena trava!

Srečal se je z Andaluzijskim psom, doživel Zlato dobo, bil osamljen kot Robinson Crusoe, občutil Nazarina, se izrazil v Viridiana, videl Deklico, se sešel z Angelom uničenja, se igral z Lepotico dneva in se znašel na Rimski cesti. Ali si zelena, Rimska cesta? Zeleno, ki te hočem zeleno...

Na svetu se je pojavil, mojster Luis Buñuel namreč 22. 2. 1900, v letu, ko se je izvil iz noči tudi naš pesnik modrih dalj Miran Jarc. Buñuelova Španija je obenem Španija Lorce in Dalija, s katerima je nekaj časa drugoval. Vidna sled povezave z Dalijem je zlasti Andaluzijski pes, klasični nadrealistični film iz leta 1928 (žal ga še nisem videl, ker mi ne omogoča navdušenosti). Zlata doba je prisijala na

filmsko platno 1930 in še sije z nezmanjšanim (ali še povečanim?) sijajem 40 let pozneje.

Življenje in svet, vera in družba, zasebnost in javnost, raznolikost pojavov, ki tvorijo neko celovitost, individualne težnje in socialni odnosi — vse podano s prehajanjem »realnosti« v sugestivnost nadrealnosti. To in še kaj drugega je Zlata doba. Predvsem pa čudovita človeška komedija v živih slikah. Film, ki človeka spremlja!

15 let je bil film brez Buñuela (1932—1947). Iz mehiške faze, ki se je začela 1947, je izšlo nekaj poprečnih in nekaj velikih filmov. Med slednje je prišteti poleg drugih zlasti Nazarina (1959) po romanu Benita Pereza Galdosa. V filmu doživimo videnje novega Kristusa, oziroma bistvene eksistencialno socialne položaje, ki ilustrirajo večne zakonitosti sveta. (Buñuel: Če bi se Kristus vrnil, bi ga spet vsi križali.)

Nazarinu sledi manj izraziti, a vsekakor zanimivi film Deklica (1960). Le-temu pa sloviti film Viridiana (1961), ki je morda le variacija na temo Nazarina, spominja pa tudi mestoma na Zlato dobo. Viridiana očituje Buñuelovo mojstrstvo v prikazovanju človeških

PROSVETNI
DELAVEC

1970
4

iskanj, ki so pač utesnjena v relativnost stvarne eksistence, soočajo pa se tudi z absolutnostjo esence.

Dognana in nadvse sugestivna nadrealistična parabola o človeški družbi je film Angel uničenja (1962), ki je bil pred nedavnim predvajanjem tudi na ljubljanski televiziji. Po Angelu uničenja imam podatke še o štirih Buñuelovih filmih. To so: Dnevnik sobarice (1964) — po Mirabeaujevem romanu —, zatem pa še Simon puščavnik, Lepotica dneva (po Kesselovem romanu) in Rimska cesta.

Lepotica dneva in Rimska cesta (oba filma smo gledali pri nas) izkazujejo še eno novo stran Buñuelove zrele umetnosti: izredno formalno uglajenost in funkcionalno uporabo barv. Nadrealistična mešanica »resničnosti« in vizij, dogajanja in izmišljenega (kje so meje?)

je izražena briljantno artistično, da ne rečemo kar estetično. Če je Zlata doba Buñuelov Sturm und Drang, je Rimska cesta (motivno se le-ta Zlati dobi v marsičem bliža) weimarska klasika velikega Španca.

Ta priložnostni zapis noče in ne more osvetliti celotnega opusa enega največjih filmskih režiserjev, ampak želi ob tako formalnem dogodku, kot je nanizanje let na okroglo številko, podati le nekaj bežnih misli, ki pa naj izrazijo moje resnično in globoko navdušenje za mojstra Buñuela; k temu naj dodam še željo, da bi se nam še pripetila srečanja z avtorjem Rimske ceste, srečanja, ki nam bodo dočarala področja tostran in onstran »zelenih trav«.

Verde que te quiero verde.

Andrijan Lah

BUÑUELOVE MISLI

Hvala bogu, še sem ateist.
Mislim, da je treba preprosto iskati boga v človeku.

Ne zanima me bog, ampak človek.

Nikdar nisem pomislil na to, da bi posnel drag film.

Nujnost, da se moraš prehraniti, ne opravičuje prostituiranja umetnosti.

Zame je boj proti tako imenovanim večnim temeljem družbe povsem naravna dejavnost, saj se na njih grade odtujevanje in zlorabe, jaz pa se vztrajno borim za ostvarjanje svobode.

Nadrealizem me je naučil tega, da se človek ne more osvoboditi moralne odgovornosti. Veroval sem v absolutno svobodo, nadrealizem pa mi je dal to, da se obvladam, kar je bil zame čudežen in poetičen korak naprej.

Film je sijajno, a tudi nevarno orožje, če ga uporablja svoboden duh. Film je izjemen instrument za to, da predstavimo sanje, vzne mirjenja, nagone. Kot da je izumljen za to, da izrazi življenje podzavestnega, katerega izvori so globoko v poeziji. Iz omenjenega ne izhaja, da sem samo za film, ki je izključno posvečen fantastiki in mistiki. Jaz zahtevam od filma, da je pričevanje, da se veže na življenje, da izrazi vse, kar je pomemb-

nega v tokovih stvarnosti.

Stvarnost je zapletena in za različne ljudi ima lahko na tisoče pomenov. Želel bi jo razvideti v celoti, želel bi zaiti v čudežni svet nepozabnega.

Sem proti konvencionalni moralni, proti sencam tradicionalizma, proti sentimentalizmu, proti moralni umazanosti družbe. Buržoazna morala je zame nemoralna, ker temelji na prisiljenih družbenih temeljih, kot so vera, domovina, družina.

Nisem navdušen obiskovalec filmskih predstav, film pa ljubim kot izrazno sredstvo. Mislim, da ni uspešnejšega načina za to, da bi odkrili tisto stvarnost, katere se ne moremo dotakniti.

(Citati so povzeti iz Telegrama z dne 4. aprila 1969.)

- V prihodnji številki
- Filmskih beležke:
- — Mednarodni posvet filmskih pedagogov v Mannheimu
- — Ocena filma Dr. Živago
- — Spolna vzgoja v filmu

Luis Buñuel

Potreba po filmskih seminarjih

Naslov bi kaj lahko izvenel propagandno, tedaj apriorno namembno in s tem bolj malo pričljivo. Vendar je spoznanju o potrebi po filmskih seminarjih botrovala izkušnja, in prav izkušnje — izhodišče daje dovolj treznih oporišč, da vsakdo samostojno razmisli, kar je v zvezi s filmsko vzgojo.

Dejstvo, da ima filmska vzgoja svoje mesto pri pouku od osemletke do srednjih šol različnega tipa — z izjemo srednjih strokovnih šol — zahteva od pedagogov, ki se ukvarjajo s filmskim medijem na pedagoško-izobraževalni ravni, da obvladajo določene osnove filmologije. Že večkrat je ponovljena resnica, da osnov filmologije nihče ni mo-

Iz filma **MALO ČEZ LES** debutanta Miše Radivojevića

gel dobiti na šolah, kjer se je izšolal za učitelja. Spričo tega je izobrazba o filmologiji prepuščena le učiteljevi volji do dela, njegovega čuta za »predmet«, njegovi prizadevnosti za kakovostno in ustrezno vsebinsko posredovanje snovi učencem. Stari ali pa letos novi učni načrt za filmsko vzgojo nudi ustrezen okvir za snov, ki naj bi jo učenci spoznali. Takó je z načrtom uokvirjena vsebina, obseg in smotri, kar je rezultat preinšljenega dela ljudi, ki se že dalj časa ukvarjajo s tovrstnim delom med mladino, ki poznajo tudi to delo iz izkušenj drugih dežel, kjer imajo mnogo bolj izkristalizirano gradivo in izkušnje. Gotovo ne bi smela biti šolska praksa taka, da se od učitelja zahteva nekaj, česar ni poslušal ne na fakulteti ne na pedagoški akademiji; pa tudi dejstvo, da učitelj ne dobi razen učnega načrta ničesar, kar bi mu neposredno kot učenik pomagalo pri realizaciji filmske vzgoje, ni v prid sedanjemu stanju. Spričo izredno močnega filmsko-televizijskega vpliva je filmsko vzgojni proces dokazljivo potreben, zato ne bi kazalo, da se stvari najprej uredijo. Če učitelji nimajo nekega predpisane priročnika, knjige, ki bi za vse istostopenjske šole enako in v enaki meri obravnavala učno stvarino (težišče pa ostaja na spoznavanju filma in razgovoru o njem!), potem je spet res, da ima vsakdo na izbiro več slovenskih knjig, priročnikov; in ti se dajo zelo lepo uporabiti, še več pa je takih del na hrvaškosrbskem področju. Torej: zadrege ne sme biti, več je možnosti samostojne izbire, kar je vse prej kot ovira za siste-

matično realizacijo filmske vzgoje. Zato je tudi odmerjeno določeno število ur.

Prav gotovo pa zgolj taki viri šolnikom ne zadoščajo. Praksa je pokazala, da obstajajo »negotovosti« pri filmskovzgojnem delu. Te »negotovosti« izvirajo največ iz dejstva, da je vsak učitelj v bistvu »kreator« filmsko-vzgojnih ur. Za te ni nikjer dobil »modela«, kot npr. za metodično prakso za pouk slovenščine, zgodovine, matematike ipd. Zato si mnogo učiteljev upravičeno želi primerjave, preverjanja, morda tudi praktičnih napotkov, morda tudi vzorne ure kot demonstracije praktične izpeljave. Pri tem pa je nujno treba upoštevati najprej obseg časa in realne možnosti, a tudi razlike, ki obstajajo pri učencih odročnih šol in pri učencih v mestnih središčih — kljub temu, da te razlike spričo komunikacijskih sredstev vse bolj izginevajo. Vseeno pa pri učitelju ostajajo vprašanja »kako«, »koliko«, »na kak način« ipd.

Če filmska literatura daje učiteljem nek temeljni, temeljit vir spoznavanja, če lahko iz te snovi prilagodijo, kar je potrebno za šolsko rabo, pa ostajajo še vedno metodološke, nazorne »negotovosti«. Izkušstvo potrjuje, da lahko prav filmski seminarji odpravijo mnogo nejasnosti, obogatijo vrednost in vrednost o filmologiji. Filmski seminarji so po svoji naravi take vsebine, da ponujajo spoznavno in učno stvarino »post festum«, to je po času rednega šolanja.

Zgodilo se je že, da je prišel ta ali oni na filmski seminar poln uporabnostnega pričakovanja, a je ob koncu bil razočaran, češ, marsikaj je bilo novega, zanimivega,

toda nisem dobil modela, kalupa filmskovzgojne ure ali urbanizirane metodologije, ki bi bila direktno prenosljiva v učilnice. Tedaj je treba naglasiti: niti pedagoška akademija niti fakultete niso postregle zgolj z neposredno uporabljivo stvarino, preračunano na shematiko nekega modela učne ure — ne glede na predmet, ker bi bilo to v opreki z izobraževalnimi in pedagoškimi principi. Nesprejemljivo bi bilo, da bi predavanje npr. o Aškercu obsegalo le toliko, kolikor bi potreboval učitelj za osemletko ali za srednjo stopnjo. Če je jasno, da mora biti učiteljevo znanje precej višje od onega, ki ga je sposoben posredovati učencem, potem velja enako spoznanje tudi za filmsko vzgojo. Prav tako bi bilo nesprejemljivo, da bi shematizirali učno uro v kalup, ne da bi upoštevali še vrsto vzporednih pedagoških zahtev, saj vsak praktik ve, da lahko v dveh istostopenjskih razredih ob isti stvarini poteka metodologija posredovanja na različni način. Zato je model učne ure lahko nekaj relativnega, v sodosu med učiteljem, učenci in učno stvarino ter možnostmi posredovanja. Model je torej lahko ponazoritev, ki ji sledimo ali pa tudi ne, lahko prilagodimo model, ga dopolnimo, vedno pa se je treba izogibati okostenelega oklepanja modela. Čim bolj je pedagog suveren v snovi in v zmogljivosti pedagoškega posredovanja, tem manj mu tiči v mislih kakršenkoli model. Tudi pri filmskovzgojnem delu ni »formule«, ki bi vseodredujoče receptarsko učinkovala. Tudi tu si mora vsakdo sam prisvojiti način dela, pri čemer je lahko dober vzor dobra pobuda.

Pri vsebini filmskih seminarjev je vedno potrebno, da so posamezna predavanja kar se da ubrana v tem smislu, da vsebine posameznih seminarjev nudijo kakovostno, pestro in smotno zaključeno stvarino — seveda v okviru možnosti in namenljivosti. Če ponazorimo: nekaj, kar ustreza neposredni šolski praksi (pedagoški del), nekaj kar ustreza filmskemu izobraževanju in estetiki filma. Vse kar je izven okvira neposredne šolske prakse, mora nujno biti na višji ali visoki predavateljski stopnji. Žaljiivo bi bilo za seminariste, ko bi jim predavatelji predavali — npr. o filmskih izraznih sredstvih — na enakem nivoju kot učencem — že naslednji seminar bi bil prazen. O razmerju med praktično-šolskim gradivom in izobraževalno-estetskim gradivom (oboje ni v nasprotnem razmerju!) se organizatorji ravna po željah, smernicah, zahtevah seminaristov. Te želje izražajo seminaristi ob koncu seminarja, upoštevati pa se dajo pri naslednjem seminarju. Tudi filmi, ki spremljajo seminar, ponavadi — vedno to praktično ni mogoče! — tematsko sovpadajo s predavanji. Gre torej za premišljen izbor, pogosto kar se da raznovrsten — razen če gre za tematsko zoženi izbor, kot ga narekujejo praktične potrebe — vedno s pretežnim upoštevanjem sodobnih filmov.

Če sta bila doslej v praksi dva seminarja v šolskem letu, je od letos obveljalo načelo enega seminarja — tako zaradi štednje kot zaradi zavzetosti učiteljev pri drugih seminarjih. Večletne izkušnje potrjujejo zadovoljstvo seminaristov s serijo daljših predavanj, med

(Dalje na 3. strani)

Julijski seminar za filmsko vzgojo v Kopru

Letošnji seminar za filmsko vzgojo je odbor za film in TV pri ZKPOS organiziral v Kopru, od drugega do desetega julija.

K sodelovanju je povabil vse učitelje in profesorje na kakršnihkoli slovenskih šolah, ki se ukvarjajo, ali naj bi se ukvarjali s filmsko vzgojo. Vodja seminarja je bila Mirjana Borčičeva, ki je tudi predavala o otroški filmski ustvarjalnosti, o pristopih k filmskemu delu ter vplivu filma in televizije na oblikovanje civilizacije množice. Drugi predavatelji so bili Igor Gedrih, ki je govoril o kratkem filmu v šoli, Boris Grabner o filmskem jeziku, Vitko Musek o zgodovini filma, Janez Sivec o filmu v šoli ter Duško Stojanović o filmskem mediju in njegovi prirodi.

Udeleženci seminarja so bili razdeljeni v dve skupini: Pedagoško — v njej so bili predvsem prosvetni delavci — in amatersko, ki so jo obiskovali mladi sodelavci različnih filmskih klubov. Njihovo praktično delo je vodil Tone Rački. Ker je bilo vabilo poslano vsem, ki se že ukvarjajo s filmsko vzgojo, ali pa naj bi se šele pričeli, je bilo število udeležencev, predvsem v pedagoški skupini, premajhno. Premalo je bilo učiteljev, ki poučujejo na osnovnih šolah. Prav gotovo

zato, ker so imeli le-ti ob koncu šolskega leta vrsto strokovnih seminarjev. Udeležba na dveh seminarjih pa bi vendarle preveč posegla v njihovo privatno življenje. Dobro bi bilo, če bi republiški zavod za šolstvo, ki je udeležbo na seminarju priporočal, drugo leto razmišljal, kako tudi osnovnošolskim učiteljem omogočiti, da bi se seminarja udeležili.

Ob tem pa se pojavita dve vprašanji.

Zakaj seminar za filmsko vzgojo in ali je v učno vzgojnem pomenu filmska vzgoja potrebna?

V brošuri Gimnazija — gradivo za sestavo predmetnika in učnega načrta je med navodila za slovenski jezik s književnostjo vključeno tudi poglavje: Gledališče, film, radio, televizija. Tam piše, da posvetimo filmski vzgoji po 10 ur v posameznem razredu.

Sestavljalci pa se zavedajo, da je problematika filma, televizije, gledališča in radija znana slaviatom (ali drugim, ki naj bi se s filmsko vzgojo ukvarjali) le toliko, kolikor se osebno zanimajo zanjo. Ugotavljajo, da je zato profesorjem potrebna pomoč. To pa prav gotovo še toliko bolj velja za vse, ki učijo na strokovnih šolah.

Letošnji seminar je udeležencem

dal to pomoč. Seznanili so se z nastajanjem in nastankom sedme umetnosti, z njenimi problemi. Spoznali pa so tudi metode za uspešno izvajanje filmske vzgoje v šolah.

Morda bi bilo dobro, da bi drugo leto udeleženci imeli še več predavanj o uporabnosti filma v šoli in o metodah, ki naj bi jih uporabljali pri seznanjanju mladega človeka s filmom.

Na drugo vprašanje pa nam kratko in jedrnatu odgovori sestavek Jaroslava Blaške, objavljen v Ekranu 71—72 pod naslovom Filmska vzgoja — predmet v gimnaziji. Govori o možnosti stihijskega, negativnega delovanja filma in televizije na mladega gledalca, če temu gledalcu ne posredujemo pravilno vrednot, ki jih ima film. Najprej pa je treba odpraviti naše lastne pomisleke proti filmu kot umetnosti ali neumetnosti.

S pravo in tudi načrtovano filmsko vzgojo nam bo uspelo razviti pri mladem gledalcu estetski čut, vplivati na njegov intelektualni razvoj in biti nevsiljivo vzgojen.

Prav gotovo nam bo uspelo razviti v njih željo po lastni ustvarjalnosti, aktivnosti — to pa, v taki ali drugačni obliki, od naših učencev in dijakov vseskozi zahtevamo.

Ivana Slamič

Filmska vzgoja - zrcalo naših vzgojnih prizadevanj

Če želimo, da filmska vzgoja zadrži svoj pomen, moramo predvsem upoštevati mladega gledalca, ki se otepa vrinjenih modelov in išče svoje mesto v konglomeratu starega in novega. Zaradi intenzivnega tehničnega napredka in s tem spremenjenega družbenega življenja so pomajane vse moralne in etične vrednote. Obstoječe kodekse mladi pogosto sprejemajo kot deklarativno dediščino ne pa možnost za oblikovanje osebnega odnosa do sveta ter lastnega načina dojemanja sveta.

V vzgojno-izobraževalnem procesu pa se dogaja, da se podajajo normativi, ki prihajajo predvsem iz vzgojiteljevega miselnega in ideološkega sveta in ne dopuščajo oblikovanje nekega novega, porajajočega se izven njega. Mladi v tem primeru postanejo objekt vzgojiteljevega hotenja in delovanja. Za primer bi navedla nekaj zapazanj, ki smo jih imeli pri manjši raziskavi oddelka za filmsko vzgojo Pionirskega doma v Ljubljani. V raziskavo je bilo vključenih 370 otrok iz 6 šol iz različnih mestnih področij. Ogledali so si 5 filmov. Za ilustracijo mojega poročila bosta pomembna le dva: Nevidni bataljon s partizansko tematiko ter slovaška risanka Ditin Božič.

Film Nevidni bataljon, ki kaže otroke med narodnoosvobodilno borbo, je v zelo visokem odstotku izzval reakcije gledalcev, ki pa niso bile izvirne, temveč so bile izražene v stereotipnih formulacijah, v katerih se je dalo čutiti, da so si jih otroci pridobili skozi pouk zgodovine, slovenščine, družbene in moralne vzgoje. Za primer bi navedla nekaj citatov: film mi je ugajal, ker prikazuje otroke v vojni; ker je dokazal, da tudi otroci lahko pomagajo v vojni, ker so otroci morali prevzeti tako težko vlogo in pomagati partizanom (z dodatkom: To nas uči, da moramo pomagati partizanom; ker otroci ljubijo svojo domovino). — Čeprav so v dveh šolah — kar je zasluga pedagogov s teh šol — bili manjši odkloni v korist spontanosti doživljanja, pa kaže večina odgovorov na to, da je tema bila primerna za uporabo že priučenih odgovorov, kakršne želijo slišati ob podobnih obravnavah šolski pedagogi. Priučen formulacije, kakršne imajo učenci na zalogi, so pogojile stereotipne odgovore in onemogočile kakršnokoli aktivnejšo in bolj osebno reakcijo.

Drugi film Ditin Božič kaže že na posledice tega načina vzgoje. Risanka je bila predvajana v okviru programa čeških animiranih filmov. Po reakcijah v dvorani je bil film najbolje sprejet v celem programu. Izzval je posebno žive reakcije v dvorani sami med gledanjem filma. Za opazovalca je bila dvorana enotna v manifestacijah občutkov. Smeh, presenečenja, napetost, sproščanja so se izmenjavali v določenem in sila zanimivem ritmu. Sodeč po reakcijah je bil to film, ki je nedvomno pritegnil vse v dvorani. V filmu je bilo namreč veliko dogajanja, bil je duhovit in zabaven. Čeprav je film v okviru predvajanja programa najbolj uspel sprostiti in zabavati gledalce, je v anketi bil odklonjen. Premočno se je razlikoval od onih, katere pedagogi in starši smatrajo za do-

bre. Zadel je tako na privzgojene modele sprejemanja, katerih osnovna naloga je odkriti pomembnost gledanega. Tako so mladi gledalci v želji, da se prilagodijo svetu odraslih in da bi jim ugajali, zanikali samega sebe. Niso izpovedali svojih občutkov, temveč napisali tisto, za kar so bili prepričani, da bo odraslim ugajalo. Posebno je bilo to vidno pri dečkih in otrocih intelektualcev, ki že zaradi tradicij vzgoje radi zatajijo v korist razuma svojo čustvenost. Deklice so bile bolj dosledne in so na film vsaj reagirale. Čeprav jih je večina film odklonila, so čutile potrebo po re-

kem opredeljevanju. Vzroki za negujanje: ker ni barven, ker je preveč domišljije, ker je brez vsebine, ker je otročji. Dečki pa so v tem primeru, ko so bili nekako obvezani izpovedati svoje doživljanje, a se niso mogli vključiti v že obstoječa in pridobljena miselna merila, kljub očitnemu zadovoljstvu med gledanjem filma, v večini slučajev film kar zamlčali. To pa že kaže na razdvajanje osebnosti na javno in svojo, na potrebo za zunanjim videzom, ki ni identičen z intimnim. To je začetek dvojne morale in zametek moralnih stisk, ki jih pozna mladostnik.

Prizor iz filma Vatroslava Mimice HRANJENEC

Potreba po filmskih seminarjih

(Nadaljevanje z 2. strani)

njim pa je več krajših predavanj drugačne tematike ali namembnosti. Daljše predavanje je bilo vedno na visoki ravni in ta princip kaže ohraniti. Če je vsebina namenjena predvsem seminaristom samim, je poleg filmološke vsebine zapopadeno v takih predavanjih tudi iz splošne estetike, celo lingvistike, kar pa ni v opreki z zamislijo, nasprotno, tako predavanje daje širše in trdnjše teoretično gledišče. Krajša predavanja pa so bolj informativno-izobraževalnega značaja, tudi po številu ur ne morejo biti drugačna, a povsem ustrezajo namenu.

Važen del seminarja tvorijo seminarske ure po filmih. V takem seminarskem delu je mnogokaj sorodnega s filmskovzgojnim delom v razredu. Tudi tam je bolj kot pri katerem drugem predmetu možno doseči spontano, občezredno sodelovanje, pri katerem drugem predmetu tega spriči narave predmeta (matematika) ni mogoče doseči. Na seminarjih so udeleženci prevzeli vloge »učencev« ter skupno povedali besedo o filmu. Na seminarjih so na programu tudi zahtevnejši filmi, z željo, da se seminarist seznanja z zdajšnjo, vrhunsko filmsko ustvarjalnostjo, ki po svoji motiviki bistveno odraža naš čas, sedanjo problematiko. Razumljivo je, ti filmi so namenjeni le seminaristom, zaradi zahtevnosti bi jih le-ti ne mogli po-

sredovati učencem; namen je jasen: poleg navedenega je za seminariste mikavna tako estetska komponenta kot miselna osnova, ki jo film ponuja. Začetne zadrege seminaristov izvirajo iz medsebojnega nepoznavanja, v razredu ta »bariera« odpade. Toda že »vodja« razgovora, bolje usmerjevalec lahko kaj hitro premosti nepotrebne zadrege. Če ob koncu takega razgovora usmerjevalec ne povzame zaključka, sinteze razgovora, je to predvsem zaradi tega, ker gre končno za odrasle ljudi, ki pač zmorejo to sami storiti, zlasti če je pogovor potekal živahno — in ponavadi je! Pa tudi pri razrednem delu si pedagogi niso enotni: eni zagovarjajo, da morajo učenci dobiti nek zaključek po razgovoru o filmu, drugi pa so mnenja, da po temeljitnem skupnem razgovoru to ni potrebno, ali vsaj vedno ne, češ da ob primernem filmu in primerno vodenem razgovoru (učiteljeva usmerjevalna vloga je bistvena!) ne kaže učencem utesniti spoznanja v zaključek, ker jim s tem odvzamemo možnosti, da pridejo ob razgovornem gradivu do samostojnega zaključevanja. Verjetno pa igra pri slednjem precejšnjo vlogo starostna doba in zrelost učencev. Praksa je pokazala, da seminaristi lahko pridejo do kakovostnih izmenjav mnenj, ne glede na to, da so možni polemični razgovori ali celo popolnoma naprotojuči. Celotno zaželeno je tako kon-

Zato ni čudno, da mladostnik, ki je dojemljiv za filmsko umetnost, želi filme, ki mu omogočajo lastno spoznavanje sveta. Sam želi odkrivati ta svet in oblikovati svoj odnos do njega. Upira se in noče biti predmet manipulacije drugih. Zato odkloni in hladnost do filmov, katerih pomembnost je očitna na prvi pogled in jim omogoča zgolj zaključevanje, ne pa odkrivanje odnosov v svetu, v katerega vstopa. Za te mlade ljudi je film predvsem del življenja, ki ga žive in ki ga morajo odkriti in dojeti. Je pojav, ki je tu poleg njih kot nešteto drugih in bo ali ne bo postal del njihovih spoznanj.

Ker pa filmi mnogih mladih ustvarjalcev kažejo svet takšen, kakršen obstoja v njihovem intimnem dojemanju sveta, tega sveta ne razlagajo. Nasprotno omogočajo gledalcu več struktur v odkrivanju njihovega pomena. Ti filmi razvijajo vsestransko angažiranost mladega gledalca in ga prav zaradi tega tudi zadovoljujejo.

Pedagogova funkcija pa ostane še vedno pomembna. Vendar mladi vzgajane v tem slučaju ni več objekt pedagogovega hotenja, temveč subjekt, ki od pedagoga sprejema njegovo znanje in njegove izkušnje. Zavestno jih bo vtkal v svoje dojemanje vsega, kar ga obkroža, in oblikoval svoj odnos do vsega, kar tvori njegovo življenje in postaja njegov miselni svet. Le tako razgibana osebnost lahko oblikuje skupnost samoupravljalcev, ki svobodno in preudarno kroji oblike življenja in s tem nove odnose med ljudmi. **Mirjana Borčič**

trastno razgovarjanje, saj se tako dinamično obogatijo problemske razsežnosti o filmu, o estetiki filmske govornice, o idejnem svetu, na katerem se film giblje. Včasih pa se tudi izkaže, da seminaristi začetniki pristopajo k filmu z literarnimi vidiki, to pa pri filmu ne more biti merilo niti tedaj, če gre za ekranizacijo literarnega dela. Navsezadnje sta literatura in film le dva različna medija izražanja. Prav seminarji s pridom »odpirajo oči« tistim, ki niso imeli prave možnosti, da bi se spoznavali s filmom kot umetnostjo tako s teoretične kot s praktične strani.

Posebej velja naglasiti, da je celoten seminar namenjen učiteljem, ki obravnavajo filmsko vzgojo ali vodijo morda poseben filmski krožek. Včasih se zdi, da je pedagoški delež s svojo praktično nazornostjo vključen v nekoliko manjši meri, kot bi mogel biti. Morebiti bi temu kazalo v prihodnje posvetiti za kanec več pozornosti; treba pa je takoj pristaviti, da se glede zahtev seminarski program spreminja od seminarja do seminarja — pač odvisno od sestava ljudi, od tega, ali obiskujejo seminar prvič ali večkratno. Kdor ima začetne »težave« za seboj, mu ne bo posebno mikavna pogosta pedagoško-nazorna vsebina, smatrajoč, da ji je kos, pač pa si bo postavil višje zahteve, zahteve po spoznavanju zahtevnejšega, nepo-

(Dalje na naslednji strani)

Odraž in vpliv filma

Na ameriških srednjih šolah je izdelan program za delo na področju filma. Obstaja nekaj variant programov. Ponekod vključujejo film v redno delo, drugod zopet organizirajo klube ali tečaje.

V šolskem letu 1968/69 je bilo v 120 višjih in visokih šolah ZDA okoli 1500 filmskih tečajev, katere je obiskovalo okoli 60.000 študentov. Število je bilo dvakrat večje kot leto poprej. Podatkov za letošnje šolsko leto še nimamo, vendar naj bi se po dokaj realnih predvidevanjih število ponovno podvojilo. Tečaji so usmerjeni v ustvarjalno delo ali pa v splošno spoznavanje filma. Večji je interes za to drugo smer. Obenem pa se še večja tudi število članstva filmskih klubov. Ustanavljajo se novi klubi. Porast se šteje kar v tisočih.

Kako to, da je film kar naenkrat postal predmet resnega študija?

Prvi odgovor najdemo že v sami naravi ameriškega študenta. Današnji ameriški študent je obnem plod prve televizijske generacije. Rodil se je ob koncu prve polovice našega stoletja. Vse svoje življenje je gledal televizijo. Ob njej je pravzaprav dorasel. Zato tudi reagira na poseben jezik in logiko filma — na tisto, kar kritiki Marshall McLuhan imenuje »možalnica«, ne pa »linearno« (ali književno) kompozicijo — z isto lahkotnostjo, s kakršno so prejšnje generacije reagirale na jezik in logiko pisane besede.

Drugi vzrok je materialne narave. Vse boljše je tehnika in vse cenejša je.

Študij filma ima tudi svoj status. Čeprav vsi, ki študirajo film, ne nameravajo postati filmski ustvarjalci, imajo možnost, da dobe diplome prve ali druge stopnje po končanem študiju s področja filma. Profesorji so mnogi priznani ameriški režiserji, ki so obenem tudi polnovredni člani univerzitetnih profsorskih zborov.

Amerika tako vsako leto dobi ogromno število mladih ljudi, ki se ukvarjajo s filmom. Povezujejo se med seboj na raznih filmskih festivalih. V filmih teh ljudi ni več posnemanja Hollywooda. Vzornika te generacije sta predvsem Jean-Luc Godard in Amerikane Mike Nichols. Na področju tehnike in pojmovanja filma sta oba večna eksperimentatorja. Ista zavzetost je vidna tudi v tako imenovanih filmih underground režiserjev, ki poleg nekaterih študentov predstavljajo resnično avantgardo ameriškega filma. Gibanje je nastalo pred dobrim desetletjem in je gibanje neodvisnih filmskih režiserjev. Posvečeno je raziskovanju neznanega v filmu — v obliki kot v komunikacijskem sredstvu.

Takšni eksperimentalni filmi privlačijo predvsem mlade gledalce. Ti pa žele najti odgovore na vprašanja, ki jih postavlja življenje v zadnji tretjini našega stoletja. Skupaj z ustvarjalci so mnenja, da je film novo sredstvo sporočanja reakcij na življenje. Njihove najbolj priljubljene teme so konformizem, družbena neenakost, vojna, nasilje, osamelost, izguba individualnosti in upor mladih proti tem in ostalim družbenim zlomom.

Tako dobiva film v ameriški družbi vse večjo vlogo. Predvsem kot sredstvo izražanja in komunikacij. Ustrezno temu pa tudi svoje mesto v izobraževalnem procesu.

NA ROB PULJSKEMU FESTIVALU

Puljski festival ni zgolj pregled filmov, sestanek filmskih ljudi in morebitni srečni trenutek za nadebudno dekle, ki jo posname reporterjeva kamera. Osem dni festivala celovečernega filma, v katerih je možno videti skoraj vso jugoslovansko proizvodnjo, so torišče javnega mnenja z ustvarjalno nujno jugoslovanskih avtorjev. Razni tokovi, različni koncepti, različno pojmovanje filmske umetnosti naj bi soočeni v Puli omogočili novo sintezo in boljši film v prihodnje.

Letošnja Pula tega ni dosegla. Vendar bi bilo napačno vzroke za to iskati pri avtorjih in producen-tih. Začetek neslavnega letošnjega puljskega festivala sega v zadnji dan lanskoletnega ter v tako imenovani simpozij o jugoslovanski kinematografiji, ki je bil neposredno po koncu festivala. Namreč ob razglasitvi nagrad se je s člani žirije, kateri je predsedoval beograjski kritik Milutin Čolić, začela razprava o tisti podobi jugoslovanskega filma, katera naj bi bila najbolj primerna za jugoslovansko

stvarnost. Premik, ki naj bi bil za jugoslovansko kinematografijo potreben, naj bi tudi probleme naše vsakdanjosti postavil v drugo luč. Nič več črnega filma. Po mnenju nekaterih diskutantov na simpoziju naj bi prvonagrajenec Fedorja Škubonje Navzdol proti soncu nakazal novo smer, smer optimističnega filma, ki pa vse preveč koke-tira z že preživelim socialističnim realizmom. Konflikt, ki ga režiser in scenarist razvijata, se vključ navideznu posegu v našo resničnost odmika od perečih problemov današnjega dne. Medtem ko je tako imenovani črni film analiziral človeka — produkt vseh naših hotenj, napak in zmot v vrtincu tako prelomnega trenutka, kot je čas, ki ga živimo, je dramski konflikt v omenjenem vzorcu zasnovan le linearno v konfliktu starega in novega. Njegova odmevnost je premajhna, da bi nagnala človeka na obračun s samim seboj in svojimi dejanji.

Zato osebno dajem prednost Makavejevu, Djordjeviću, Pavlo-

viću in Mimici, ki trgajo tenčico samozadovoljstva z naših oči in nas tako postavijo ponovno v naš čas in naš prostor, v življenje, kakršno je okoli nas, ko smo hote ali nehoti oblikovalci novih odnosov do življenja.

Filmska bera je bila letos nekoliko slabša kot lani. Trdimo lahko, da je po tem, ko je bil tako pogosto kritiziran »črni film«, nastalo obdobje belega (»rožnatega«) filma. Ta film pa nas niti ne pretrese niti ne zabava. Še prej kot si človek to lahko zamišlja, zbledi v naši zavesti. Vendar je kljub vsem težavam nastalo v lanskoletni filmski proizvodnji nekaj dobrih filmov. Njih število pravzaprav ni niti manjše kot je bilo prejšnja leta. Slabša je bila le tematska pestrost in angažiranost avtorjev.

Najbolj vznemirljiv film festivala je bil prav gotovo film Malo čez les (Bube u glavi) beograjskega debutanta — absolventa akademije za GRFT — Miše Radičevića, ki je v svojem prvencu dokazal profesionalno izobrazbo, ustvarjalno potenco ter prizadetost človeka, ki je občutljiv za dogajanja okoli sebe. Sodoben filmski pristop temi, ki obravnava odnose mladih, njihov vstop v življenje, daje filmu poseben čar. Film je v svoji osnovi pesimistična podoba konflikta med hotečo in živečo resničnostjo. Mladi režiser je uspel ustvariti film, ki mogoče prav zaradi svoje elementarnosti sili na razmišljanje o nas samih v razvojnem procesu naše družbe.

Prav zaradi tega je zatemnil film Matjaža Klopčiča in Dimitra Rupla Oxygen. Izredno bleščeč po svoji zunanji plati — profesionalnem znanju režiserja, zanimiv po temi, ki je tema današnjega trenutka, je le anemičen nedonošenček, ki s tem, da je tu, ne pomeni, da bo kogarkoli tudi vznemiril. Prevelika miselna konstrukcija, preveč knjižni dialogi uničijo vse cineastične režiserjeve sposobnosti.

Zanimiv je tudi film Krsta Papića Lisice. Prvenec tega znanega dokumentarista je čvrsto zgrajen film, ki skoraj ne pozna profesionalnih napak. Zanimiva je tudi tema — v okviru informbirojevskega časa je vtakno razmišljanje o oblasti. O tem sta delala svoje filme tudi Vatroslav Mimica in Puriša Djordjević. Tako je tema o oblasti, o boju za oblast, o ljudskih deformacijah zaradi oblasti same dobila še dve izredno zanimivi interpretaciji. Puriša Djordjević se je lotil v svojem filmu Biciklisti z vso svojo pesniško lahkotnostjo. Vatroslav Mimica pa je v svojem filmu Hranjenec isto temo podredil temeljiti miselni analizi.

Vtisi o drugih filmih pa so sedaj, dva meseca po festivalu, že skoraj zbledeli.

M. B.

OXYGEN — najnovejši film Matjaža Klopčiča

Potreba po filmskih seminarjih

(Nadaljevanje s prejšnje strani)
zabnega. Znova velja opozoriti, da pač mora imeti učitelj precej večje znanje od tistega, ki ga bo posredoval učencem. Zlasti ciklusi predavanj v okviru enega seminarja lahko bistveno obogatijo znanje udeležencev. Pri tem so vsa taka predavanja zasnovana na modernih, sodobnih konceptih — s kakršnimi se učitelj tudi za časa svojega šolanja ponavadi ni spoznaval! Posameznik bi se sicer lahko dokopal do podobne osnovne moderne miselnosti v estetiki, če bi prežulil kopico knjig v tujih jezikih — ker pač na Slovenskem čutimo hud primanjkljaj tovrstnih prevodov — seminar pa ponuja v analitično-sintezni podobi vse tisto, kar v obsegu določene teme potrebuje učitelj.

Filmski seminarji so postali vsakoletna praksa. Vsa navedena izkustva govorijo za večjo podporo takih seminarjev. Tako s strani šole, ki skrbi (ali ne skrbi!), da

prihajajo seminaristi, kot s strani tistih, ki gmotno omogočajo te prireditve. Sedanja praksa je potekala tako, da so seminarji trajali 10 do 12 dni. Pa se bo našel kdo, ki bo dejal, seminarji za osnovne predmete trajajo po teden dni, zakaj za film, ki mu je odmerjeno le malo ur, več časa? Zlasti sedaj, ko se obeta vse več raznih seminarjev v okviru permanentnega izobraževanja, ne kaže pozabljati, da je seminar pri osnovnih predmetih dopolnilo k že zgrajenemu znanju. Pri filmski vzgoji pa so seminarji prva srečanja, oziroma prva (relativno) sistematična spoznanja o filmu, ki naj ne ostanejo na enkratnem obisku. Kakor je bila doslej posvečena skrb racionalizaciji časa in predavanj, tako bo tudi v bodoče. Kot je razvidno iz anket, seminaristi niso obžalovali časa in truda — velika večina odhaja s seminarjev z zavestjo, da so s pridom uporabili čas, da so pridobili dragoceno gradivo.

Spričo dejstva, da filmsko-vzgojno delo še vedno ne poteka po vseh šolah, spričo nuje, da učiteljem nudimo znanje vsaj v seminarskih oblikah, se kažejo filmski seminarji kot tvorno, nujno dejanje. Brez dvoma gre udeležencem pohvala za pripravljenost za seminarsko delo, njihovo sodelovanje pa omogoča tvorno skupno dejavnost, hkrati pa se oblikujejo potrebe po večkratnem obiskovanju seminarjev. Seminarji lahko posvetijo vso pozornost »odprtim« vprašanjem, ki zanimajo posameznika ali udeležence. Povsem napačno bi bilo, ko bi kdo pomislil, da seminarji prenašajo pomen filma, vendar je neizogibno, da ima vsakdo, ki opravlja filmsko vzgojo, solidno, primerno znanje. Improvizacije pač ne sme biti v šolah. Sad filmskovzgojnega dela pa bo učitelj lahko spoznaval le pri učen-cih, z zavestjo, da je pripomogel k odgovornemu oblikovanju mladega človeka.

Igor Gedrih

»FILMSKE BELEŽKE«

Izdaja Združenje filmskovzgojnih delavcev pri ZKPOS — Uredniški odbor: Mirjana Borčić, Igor Gedrih, Nuša Dragan

Pedagogika in psihologija v prometu

Uspešnost učencev v šoli

Z namenom, da bi podprla ter olajšala odgovorno delo voznikov — inštruktorjev motornih vozil, je Avto-moto zveza Slovenije v Ljubljani izdala dve publikaciji: »Snov iz pedagogike za voznike

inštruktorje« (avtor: Zoran Hudales) zajema didaktične napotke za pouk kandidatov za voznike motornih vozil. Poglavlja — vseh je sedem — obravnavajo temeljne principe pouka, prikazujejo uporabo nekaterih učnih metod in oblik, navajajo učna sredstva (slike, karte, skice, sheme ipd.), govore o učni uri, njeni strukturi in funkciji ter o tem, kako naj se inštruktor nanjo pripravi ter podajajo napotila za preverjanje, ocenjevanje in evidentiranje napredovanja učenca za volanom.

Publikaciji, ki sta na voljo v vseh knjigarnah, staneta po 20 N dinarjev.

Viator

Oddelek za psihologijo filozofske fakultete univerze v Ljubljani je pred nedavnim pripravil strokovno publikacijo z naslovom »Uspešnost učencev v šoli«. V njej je objavil 13 znanstvenih prispevkov, katere je razdelil v dve skupini.

V prvi, pod skupnim naslovom

OSNOVNA NAČELA IN METODE SOCIALNEGA DELA

Kljub nenehnemu razširjanju na vedno nova področja ter očitni rasti strokovnega socialnega dela pri nas imamo Slovenci sorazmerno le malo ustrezne strokovne literature. Kolikor doslej premoremo v tem pogledu kvaliteta, je predvsem sad truda polnih prizadevanj zgolj nekaterih strokovnjakov entuziastov, zlasti dr. Katje Vodopivec, Ade Klanjšek, Majde Gaspari ter nekaterih drugih.

Dasi so dela navedenih avtorjev celo v obliki skript in člankov v celoti izpolnila svoje poslanstvo ter nekatera med njimi postala celo temeljni kamen in vodilo za nadaljnji razvoj socialnega dela v vsej državi, se je vedno bolj kazala potreba posredovati sedanjim in bodočim delavcem v naši socialni službi tudi kakšno strokovno dognano delo iz tujine, saj je v nekaterih industrijsko razvitih deželah tovrstna strokovna literatura že vsebinsko dokaj bogata in obsejna.

Izbor je padel na knjigo ameriških avtorjev W. A. Friedländerja, H. S. Massa, G. Konopke in

G. W. Eartera, ki jo je predelal in v nemški verziji izdal H. Pfaffenberger, po tej pa v slovenščino prevedla Dora Vodnik. Izrpen strokovni uvod k slovenski izdaji je napisal Bernard Stritih.

Knjiga ima pet delov; v prvem so obravnavana splošna načela socialnega dela, v drugem socialna pomoč posamezniku (Social Casework), v tretjem skupinsko socialno delo (Social Group Work), v četrtem socialno skupnostno delo (Social Community Organisation) in v petem uprava in raziskovanje na področju socialnega varstva.

Izdajatelji se zavedajo, da je knjiga nastala v okviru drugega družbenega sistema ter v drugačnih pogojih za socialno delo; ker pa gre predvsem za teoretično delo o metodah socialnega dela, ne bo verjetno nobenih večjih ovir, da ne bi mogli navedenega dela s pridom uporabljati tudi pri nas v neposredno korist socialnega dela in za njegovo popularizacijo.

Knjiga (308 strani), opremljena z ustrezno strokovno bibliografijo in strokovnim kazalom, je izšla pri Tehniški založbi Slovenije. Stane 58.— N-din. VIATOR

»Cinitelji uspešnosti učencev v šoli«, so objavljeni štirje znanstveni prispevki univ. prof. dr. I. Toličiča (Zrelost otrok za vstop v šolo, Vpliv sistematične predšolske vzgoje na otrokovo uspešnost, Vpliv nekaterih somatskih in socialnih činiteljev na otrokov duševni razvoj in na njegov uspeh v šoli, Adolescenti in njihovi problemi v družini), dva znanstvena prispevka univ. doc. dr. L. Zorman (Vpliv socialno-ekonomskega stanja učenceve družine na šolski uspeh in na željo po nadaljevanju šolanja, Vpliv pohvale in graje na reševanje problemov) ter znanstveni prispevek univ. asist. V. Doma (Intelektualna razvitost in uspešnost v šoli pri dvojezičnih različnih spolih).

V drugi skupini pod skupnim naslovom »Preverjanje znanja in ocenjevanje v šoli« moramo opozoriti na znanstveni prispevek akademika univ. prof. dr. Z. Bujasa (Vpliv načina ocenjevanja na veljavnost testov znanja), na znanstvena prispevka univ. prof. dr. I. Toličiča (Vpliv halo učinka na ocenjevanje učencev, Vpliv učencevega učnega uspeha na ocenjevanje njegovih lastnosti), na znanstvena prispevka univ. doc. dr. L. Zorman (Doba poučevanja in točnost šolskih ocen, Vpliv dolžine teksta v šolskih logah na ocenjevanje) ter na skupni znanstveni prispevek dr. I. Toličiča in dr. L. Zorman (Vpliv urjenja ocenjevalcev na veljavnost šolskih ocen).

Iz naštetih del je razvidno, da so znanstvena stremeljenja avtor-

jev potekala v dveh navidezno ločenih toda dejansko med seboj skladno dopolnjujočih se smereh. Po eni so skušali prikazati, kako v naših razmerah delujejo različni dejavniki na otrokov oz. mladostnikov duševni razvoj ter na njegovo šolsko uspešnost, po drugi pa so nazorno predložili hibe in pomanjkljivosti doslej izvajane preverjanja znanja ter šolskega ocenjevanja.

Ker izhajajo omenjene znanstvene študije ter ugotovitve iz naših razmer in so opre na doseganje znanstvene izsledke na vidnejših domačih in tujih strokovnjakov, bodo zaradi svoje aktualnosti zlasti pritegnile pozornost slovenskih pedagogov ter pomagale izboljšati strokovno ravnanje njihovega poklicnega dela.

Zavedati se moramo, da pomenijo takšna in podobna prizadevanja naših znanstvenikov, ki razvijajo domačo psihološko in pedagoško teorijo, oplemenjujo jo z najboljšimi, kar premore sodobna znanost, samo polovico začrtane poti; cilj bo dosežen šele tedaj, če bomo takšnim delom prisluhnili, se seznanjali z njihovo vsebino in jih znali uporabiti v svoji vsakdanji praksi. Le tako se bomo otresli škodljivega tradicionalnega praktičizma, ki marsikje zavira vzpon strokovnosti našega dela ter onemogoča njegovo boljše učinkovitost.

Cena publikacije »Uspešnost učencev v šoli« (207 strani), ki jo je založila Državna založba Slovenije v Ljubljani, je 45.— N-din. VIATOR

»Pionir« stopa...

(Nadaljevanje s 4. strani)

letnikov. Povečalo se je tudi število barvnih ilustracij, tako da upamo, da bo novi »Pionir« tako po vsebinski kot po oblikovni plati še bolj ugajal kot prej.

O tej plati revije govori tudi likovna analiza, ki sta jo pripravila akademski slikar in grafik KAMILO TOMPA ter akademski kipar in likovni pedagog DOBRILA BELAMARIC: »Domiselna in kvalitetna likovna obdelava »Pionirja« s številnimi ilustracijami, ki spremljajo tekst tako, da ustvarjajo z njim naravno celoto, je istočasno bogata in enostavna. To, misli, pa je eden bistvenih pogojev za dober časopis, takšen, kakršnih je v današnji poplavi pisanjih in vsiljivih likovnih obdelav, le malo.

Z raznoliko in bogato vsebino, z razumljivimi in informativnimi poljudnoznanstvenimi, raziskovalnimi, umetnostnimi in zabavnimi prispevki vzbujajo ta list zanimanje svojih bralcev v vseh smereh. To je pri »Pionirju« največ vredno; zato tudi bi ta revija morala priti v roke prav vsem mladim. Se bolj bi se moral razširiti njen pozitivni vzgojni vpliv, ki je tako srečno združen s šolsko estetsko vzgojo.

Zbral in priredil Iztok Illich

Lutkarji se bodo spet vrnili za zaslon

Vodja ljubljanskega lutkovnega gledališča Polde Dežman govori o letošnjem jugoslovanskem festivalu otroka

Pravijo, da je najboljši čas za urejanje vtisov in ocenjevanje neke prireditve (festivala) tedaj, ko se dobera porazgubi bahavost festivalskih večerov, potem ko povsem utihnejo reklamne napovedi in se nastopajoči spet znajdejo pri svojem vsakdanjem delu: v težavah in snovanjih za nove predstave, od katerih bodo zopet izbirali tisto najboljše za prihodnji festival. O vtisih z letošnjega — desetega (jubilejnega) šibeniškega festivala, ki je bil od 24. junija do 5. julija, nam je pripovedoval vodja ljubljanskega lutkovnega gledališča Polde Dežman.

Kako ocenjujete letošnji šibeniški festival?

— Prireditve ocenjujem z dveh vidikov. Festival delimo po navadi v študijsko razpravljalni in manifestativni del. Če ocenim manifestativni del, lahko rečem, da je bila raven letošnjega festivala — tako po izboru kot po kakovosti — višja kot v preteklih letih. Izbor programa je bil pestrejši, saj so se to pot srečali vokalni zbori, »živa« in lutkovna gledališča.

Drugače je bilo s študijskim delom festivala, kateremu so v preteklosti posvečali dokajšnjo pozornost: letos je bil ta del festivala precej zanemarjen, obravnavali so samo eno izmed delovnih tem, to je pregled desetletnega dela, uspešnosti in neuspešnosti festivala. Medtem ko so v preteklih letih temeljito obravnavali tudi same predstave in uprizoritve — vsega tega letos ni bilo. Organizatorji so menili, da je treba dati ob jubilejnem festivalu ljudem več prostega časa.

Kako so sprejeli ta ukrep aktivni udeleženci festivala?

— Vsi, ki so nastopali pri živih in lutkovnih gledališčih, so kritizirali ta ukrep z upravičeno željo, da je to srečanje, ko se zvrste gledališke predstave, namenjene otrokom in mladini, ena redkih priložnosti za ocenjevanje. Prav bi bilo, da bi obravnavali predstave v celoti zato, da bi dobili ljudje pohvalo za delo in da bi zvedeli, kaj je treba dodati, da bi bilo boljše od tega, kar so pripeljali na festival.

Kakšna je bila organizacija festivala? V čem se je letošnji jubilejni festival razlikoval od preteklih?

— Festival je potekal kljub jubilejnosti normalno, sicer pa je bil festivalski videz — »stimung« mesta — pripravljenega za festival, precej opuščen, če ga primerjamo s prejšnjimi leti. V

Polde Dežman, vodja ljubljanskega lutkovnega gledališča

preteklih letih je bil namreč ves videz mesta tak, da si že takoj ob prihodu v Šibenik vedel, da se v mestu nekaj dogaja. Najbrž je bila to posledica finančnih težav.

In splošni vtis o festivalu?

— Razen napak, ki sem jih omenil, in želja, ki so jih imeli udeleženci, smo dobili o festivalu ugodno mnenje. Zdi se mi prav, da to prireditve še naprej razvijamo z željo, da bi bila vsako leto čim boljša.

Letošnja novost festivala sta bila dva tujja mladinska zbora — eden iz Francije, drugi iz Holandije. To pot so vključili v prizorišče tudi znamenito šibeniško katedralo — otroci so peli v cerkveni ladji pod glavno kupolo. Akustičnost tega prostora je v resnici nekaj čudovitega. Zbori so bili res kvalitetni, toda — če so organizatorji vabili tuje zore, zakaj niso povabili tudi nekaj naših, na primer zbor RTV Ljubljana, otroški zbor iz Maribora, zbor iz Pionirskega doma itn. Zelo pomembno je namreč, da prav ob tujih zborih ugotavljamo stopnjo kakovosti našega otroškega in mladinskega zborovskega petja.

Šibeniški festival sicer ni tekmovalna prireditev, pa vendar: katera gledališča in nastopajoče skupine so se na tej prireditvi najbolj izkazale?

— Mnenja o tem so bila dokaj različna. Govoril bi samo o lutkovnem delu. Naša jugoslovanska gledališča so ubrala pri nekaterih predstavah moderno pot, sledila so zamislim, kakšno uresničujejo Poljaki, ki postavljajo v ospredje živega igralca tako, da občinstvo vidi, kako igra z lutko. Sam — osebno se sprajam, če je to pri lutkah res potrebno. Tisti fenomen, ki otroka tako zelo privlači in zanima, je namreč lutka. Ta postane potem v rokah bolj ali manj potreben rekvizit, ne pa več akter. In če je v ospredju igralec, potem gleda otrok igralca, ne posveča pa pozornosti lutki.

Ljubljansko in osiješko lutkovno gledališče sta uprizorila v Šibeniku Tigrčka Petra. Katera od uprizoritev je bila boljša?

— Osiješko gledališče je ubralo modernejšo pot — v igro je vključilo igralce, ki so »živo« nastopali, medtem ko je ostala naša predstava prava lutkovna predstava. Če bi morali oceniti dosežek, bi rekel, da je bila predstava našega gledališča tudi sicer bolj dognana — glede tehnike, scene, izvedbe in glasbene opreme.

Katera gledališča so hvalili drugi?

— Precej pohvale so bili deležni Zagrebčani s Cipolinom, ki ga je napisal italijanski avtor G. Rodari. To je zgodba o spopadu zlatih in nezlaznih — preprostih poljskih sadežev. Spopad v prenesenem pomenu torej: ilustrira boj med ljudmi, razredi. Delo zasluži po literarni plati sicer vso pozornost, posebnost pa je bila tudi uprizoritev. Igralci so nosili v rokah sadeže, ki so bili močno stilizirani — iz plastične mase; ki bolj odbija, kot privlači. Gledalci so bili v govorom, gibi, petjem in hitro igro igralcev tako zaposleni, da se človek sprajuje, zakaj je bilo vse to sploh potrebno, saj bi igro prav lahko uprizorili brez lutk.

Potemtakem ste nasprotnik te modernejše poti?

— Lutke postanejo pri teh uprizoritvah odveč. Zdi se mi, da je to poseganje živega igralca v igro nepotrebno, saj za otroke še zdaleč ni tako zanimivo kot prava lutkovna predstava. Ta iskanja je treba sicer pozdraviti, menim pa, da ne vodijo daleč. Vsi lutkarji se bodo prej ali slej spet vrnili na zaslon, kar bo nedvomno zanimiveje — za otroke in odrasle.

Tako je torej vaše mnenje o teh novostih: kako pa so jih sprejeli otroci, na primer Čipolina?

— O tem je težko podati zanesljivo mnenje. Opazil pa sem, da so ostali otroci ob teh predstavah hladni. Morda je bilo šibeniško otroško občinstvo ob takih predstavah prenasršeno. Če bi hoteli ugotoviti učinek modernih predstav, bi jih morali gledati s spočito otroško publiko.

Omenili ste že, da je bila raven letošnjih predstav višja kot v preteklosti. Mar to pomeni, da gre pot gledališke ustvarjalnosti za otroke navzgor?

— K temu so nedvomno prispevala občasna srečanja lutkovnih in drugih gledališč, ki uprizarjajo za otroke in mladino, gostovanja in obiski. Selektor letošnjih del za šibeniški festival S. Stanković pa je poudaril, da se bo uprizoritevna raven zviševala le, če bo dotok mladega gledališkega osebja večji. Dajem mu prav. Naša gledališča potrebujejo predvsem novih, mlajših igralcev.

Vemo, da vsem lutkovnim gledališčem v Jugoslaviji manjka gledališkega osebja. Zakaj?

— Preprosto zato, ker pri nas nimamo ustrezne šole. Igralcem, režiserjem, scenaristom in drugim sodelavcem lutkovnih gledališč bi morali nuditi ustrezno vzgojo pri igralskih in drugih akademijah. Povsod v svetu je za to poskrbljeno. Italijani imajo tako šolo pri konservatoriju, v nekaterih državah usposablja v gledaliških šolah študente za »žive« igralce in za delo z lutkami, na Češkem imajo posebno šolo umetnosti pri katedri, Poljaki pri akademiji, v Sovjetski zvezi pa so odprli visoko šolo za lutkovno dejavnost.

Ali so tudi pri nas poskušali uresničiti to zamisel?

— Veliko so govorili o tem, v Beogradu so odprli pri akademiji poseben razred za lutkovno dejavnost. Dejali pa so, da ni dovolj interesentov. Mogoče je bilo to za mlade premalo vabljivo, skratka glas o tej šoli ni segel daleč. Če bi bili mladi bolj obveščeni in seznanjeni z delom, bi bilo prav gotovo več kandidatov za vpis. Tako pa se sedaj zapostavljajo diplomanti igralske akademije v našem lutkovnem gledališču samo začasno — dokler ne dobijo svojega prostora v drugih gledališčih.

Marjana Kunec

PRIROČNA KRONIKA

NEIZOGIBEN
PRAKTIČEN
PRIROČNIK
IN
SPREMLJEVALEC
PROSVETNEGA
DELAVCA

Cankarjeva založba je kakor prejšnja leta tudi letos poslala na knjižni trg priročnik za prosvetne delavce za šolsko leto 1970/71 — PRIROČNO KRONIKO.

Priročnik je vezan v plastične platnice s patentom, ki omogoča vstavljanje novih listov — po želji in potrebah uporabnika. Poleg spominskega koledarja ob 30-letnici vstaje jugoslovanskih narodov prinaša PRIROČNA KRONIKA sestavke o načinu volitev v našem družbenem sistemu, o mestu, vlogi in pomenu občine ter krajevne skupnosti, o delitvi dohodka, o samoupravnem dogovarjanju. Poleg te problematike najdemo v PRIROČNI KRONIKI še najnovejše iz prometnih predpisov, izbor strokovnih knjig s področja pedagogike, psihologije in zdravstva, pojasnila o telefonskih in poštinih storitvah, razen tega pa še obilo standardnih informativnih podatkov, tako da je letošnja PRIROČNA KRONIKA zares vsestranska, priročnik, ki bo vse leto spremljevalec slehernega prosvetnega delavca — vzgojitelja, učitelja in profesorja.

Kot lani ima PRIROČNA KRONIKA tudi letos redovalnice, in sicer po želji — za razredni pouk in predmetni pouk.

PRIROČNO KRONIKO zahtevajte v najbližji knjigarni ali pa jo s spodnjo naročilnico naročite pri Cankarjevi založbi, Ljubljana, Kopitarjeva 2.

Z naročili pohitite, naklada je omejena!

NAROČILNICA

Podpisani(a) oz. šola, ustanova: _____

Točen naslov: _____

nepreklicno naročam(o) _____ izvodov Priročne kronike za šolsko leto 1970/71, in sicer:

_____ izvodov z redovalnicami za razredni pouk,
_____ izvodov z redovalnicami za predmetni pouk.

Razen tega naročam(o) še posebej

_____ blokov razrednih redovalnic,
_____ blokov predmetnih redovalnic,
_____ blokov praznih listov.

Datum: _____ Podpis, žig

Donesek k 50-letnici trgovske (ekonomske) šole v Ljubljani

Naša slovenska zemlja je izrazito ozemlje prehodov in razpotij, v njej se stikajo Alpe z Dinarškim gorstvom in segajo do Jadrana in severno italjskih ravnin v Panonsko nižino. Slovenija leži hkrati v stikališčih treh glavnih jezikovnih in narodnostnih skupin Slovanov, Germanov in Romanov. Lahka prehodnost pa ni na naša tla vabila različna ljudstva le v času velikih preselevanj, temveč je tudi v mirnejših obdobjih služila razvoju prometa in trgovine. To so kmalu izkoristili tuji trgovci, predvsem Nemci in Italijani. Šele v zadnjem desetletju 19. stoletja smo se Slovenci malo osamosvojili, tako da je prešla trgovina v domače roke. Čimbolj so se Slovenci uveljavili v trgovini, tembolj živa je postajala potreba po strokovni izobrazbi. Slovenski trgovski krogi pa so spoznali, da je potrebno poleg temeljitega znanja še narodne vzgoje. Večina trgovskih sinov je obiskovala Mahrovo privatno trgovsko šolo, ki je bila ustanovljena leta 1834 in je bila prva šola te vrste v Avstriji. Jakob Mahr je že 10 let prej vodil trgovsko šolo v Gradcu. Ljubljanska Mahrova šola je bila strokovno zelo dobra, a vzgajala je v nemškem duhu. Deloma so Slovenci obiskovali nemško trgovsko akademijo v Gradcu, ustanovljeno leta 1863, in italijansko v Trstu, ki je delovala že od 1817. leta. Leta 1895 je bila v Celovcu odprta dvorazredna trgovska šola.

V takih razmerah se je pojavila iz narodnih in gospodarskih potreb želja po slovenski trgovski šoli. Potrebe po slovenski trgovski šoli se je zavedala trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko, ki je prevzela iniciativo za ustanovitev srednje trgovske šole, tj. trgovske akademije.

Ob 50-letnici trgovske in obrtniške zbornice leta 1901 je tajnik dr. Murnik utemeljeval potrebo po trgovski akademiji za slovenski narod. Zbornica je izdelala statut šole in proračun, ki ga je leta 1904 predložila deželnemu odboru. Ustanovitev ni bila odobrena, toda z zahtevo po akademiji niso odnehali. Na prvem vseslovenskem shodu v Ljubljani leta 1907 so ponovno razpravljali o ustanovitvi trgovske srednje šole. Zbirali so že tudi finančna sredstva, medtem pa je deželni zbor na svoji seji leta 1908 sklenil ustanoviti dvorazredno trgovsko šolo v Ljubljani s pripravljalnim razredom. Sprejemali so učence, ki so končali osnovno šolo in dopolnili 13. leto starosti. Trgovska zbornica je tudi podprla ustanovitev dvorazredne trgovske šole, ni pa odnehala od zahteve po ustanovitvi trgovske akademije. Na slovenskem ozemlju so pričeli odpirati dvorazredne trgovske šole

leta 1907 v Gorici, leta 1908 v Celju, leta 1910 v Trstu dvorazredno zasebno slovensko trgovsko šolo in 1912. leta nemško deklško dvorazredno trgovsko šolo. Privatni trgovski tečaj »za dame« je leta 1909 ustanovil in vodil Franc Gärtner, istočasno pa je tudi v Ljubljani odprl privatni trgovski tečaj A. Weinlich.

Srečanje učiteljev v Novi Gorici

Ustanovitev trgovske akademije pa se je uresničila šele po 20 letih priprav in zahtev po srednji trgovski šoli. 4. decembra 1920 je bila ustanovljena štirirazredna trgovska akademija, ki je sprejela absolvente meščanskih šol. Odprli so tudi abiturientski tečaj za absolvente gimnazije. Ker novo ustanovljena akademija ni imela lastne stavbe, je najprej gostovala na I. državni gimnaziji, nato pa na Tehnični srednji šoli do 1934. leta, ko se je preselila v lastno stavbo.

Trgovska akademija je v bivši Jugoslaviji delovala in vzgajala

Najbolj je prišlo to do izraza v času okupacije. Dijaki so se zavedali, kaj je njihova nacionalna dolžnost — predvsem odpor in borba proti okupatorju. Veliko je bilo naprednih profesorjev in dijakov, ki so odšli v partizane, mnogi pa tudi v internacije, zapore in koncentracijske taborišča.

Po letu 1945 se je ravno na trgovski šoli najbolj čutil revolucionarni prelom. Trgovska šola se je znašla na popolnoma novi poti. Novi pogoji gospodarskega življenja so zahtevali, da se trgovska akademija dvigne kvalitativno in kvantitativno. Šola je po osvoboditvi samo redni učenci. Potrebe po izobraženem srednjem ekonomskem kadru so bile vedno večje.

Kratek zgodovinski razvoj v 50 letih nam prikaže prizadevanje Slovencev za slovensko trgovsko akademijo, ki ni uspela v avstro-ogriški monoklasični državi. Tudi kapitalistična stara Jugoslavija ni imela pravega razumevanja za to šolo. Šele po letu 1945 so bili šoli dani novi pogoji našega družbenega in gospodarskega razvoja, kot viden odraz novega časa in novih nalog šole.

Slavica Pavlič

O čem so pisali naši listi nekoč

Nevrastenija med učiteljstvom

Počitnice oponašajo učiteljsko od leve in desne. Kadar koli se kdo oglasi in pritožuje zaradi slabih učiteljskih plač, pa mu vržejo v obraz: Saj imate počitnice! Tu ne bomo razlagali, kako potreben je odmor i za mladino i za učiteljsko osebo, ampak navesti hočemo mnenje vseučiliškega profesorja dr. Aleksandra Pilca, ki je nedavno imel predavanje v avstrijskem društvu za šolsko higieno na Dunaju. Predavatelj je poudarjal, da je danes nevrastenija v učiteljskih krogih ne navadno razširjena, da bi imelo prepričanje počitnice. Treba se je torej vprašati, ali nima nevrastenija svojega začetka prav v posebnosti tega poklica. Prof. Pilcz navaja kot vzrok toliko razširjene nervoznosti »afektivne momente« kakor: nevolja in jeza zaradi zlobnih otrok, trajna napetost zaradi kontrole nad seboj in nad svojim govorjenjem, nemožnost, da bi učitelj svojo čustvenost takoj zatrl, neprestana čuječnost, neprimernost s nerazsodnimi starši, pedantnost malenkostnih predstojnikov itd. Velikokrat je učitelj prisiljen, da mora posebej poučevati, za kazni zapirati in v šoli pridrževati zankirne otroke, kar seveda ne more okrepiti njegovega živčevja. Prof. Pilcz je navajal tudi razna sredstva, kako zmanjšati nevrastenijo ter med drugim omenjal zlasti telovadbo in pa abstinenco. Sploh pa — tako je sklenil predavanje — naj se posveti učiteljskemu stanu samo tisti, ki je doma zdrav in čvrst živcev. (Slovenski učitelj 1913, str. 22.)

»Dijaška samouprava« ali nič ni novega ...

Novost na avstrijskih srednjih šolah je takozvana »dijaška samouprava«. Naredba obstoji v tem, da nobene kazni ne nalaga profesor, ampak od cellega razreda za to izvoljeni odbor štirih članov. Prej je bilo običajno, da je profesor razposajenega dijaka zapisal v razrednico. Posledica tega je bila konferenčna graja oziroma red »entsprechend«, kar je bilo za marsikatero dijaka lahko usodno. Po uvedbi samouprave se to lahko primeri le v redkih slučajih. Ako zasluži kak dijak grajo, ga imenuje profesor dotičnemu razrednemu županu, ki odredi kratko sejo odbora. Navadno se sklene kazni »izobčenja«, t.j. učenec ne sme za določen čas v prostorih šolskega poslojia spregovoriti s svojimi tovariši nobene besede. Naloga odbora, ki se voli na dva meseca, je določevati dobo kazni.

MATURANTI!

Maturanti celjskega učiteljskega iz leta 1959/60! 10-letnica mature bo dne 10. oktobra 1970 ob 17. uri na Pedagoški gimnaziji Celje, Ul. 29. novembra. Prijave pošljite Ferdinandu Ključevsku, Osnovna šola Laporje.

PROSVETNI DELAVEC

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRJ. Izhaja štirinajstredno med šolskim letom. Uredja uredniški odbor, odgovorni urednik Drago Ham. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljska 6-II, telefon 315-583. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1, telefon 232-234. Poštni predal: 335-VII. Letna naročnina: 12 din za posameznika, za šole in druge ustanove 30 din. St. tek. računa: 501-8-26-1. Tiska CZP Ljudska pravica.

Svet zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani

razpisuje prosto delovno mesto

predmetnega učitelja za telesno vzgojo za nedoločen čas

Pogoji:

1. diploma prve stopnje visoke šole za telesno kulturo,
2. odslužen vojaški rok.

Sprejeti kandidat bo v dveh letih po nastopu moral opraviti na PA — oddelku za specialne pedagoge, diferencialne izpite iz defektološke stroke.

Prijave z življenjepisom in dokazili o strokovnosti pošljite na naslov v 15 dneh po objavi.

Novi šolski nadzorniki in pa slovensčina

Iz Maribora piše »Slov. Gosp.«: »Zadnje dni predstavlja leto so imeli osmšolski poskušniki. Najbolj zanimivo pri tej skušnji je bilo to, ko se je začelo izpraševanje iz slovensčine, je novi šolski nadzornik se začel prav glasno pogovarjati in čez kratek čas je celo odšel iz sobe in se tako dolgo sprehajal, dokler skušnja iz slovensčine ni bila končana. Tudi drugi dan je sobo zapustil, ko se je začela skušnja iz slovensčine in se šele vrnil, ko se mu je oglašilo, da je skušnja iz slovensčine končana. — Pravi se sicer, da šolski nadzornik celo ne razume slovenski in da zato ni hotel poslušati.« Novice so k temu postavile dodatek: »Novec se svoj komentar. Nam je to prav po vsebi, da je gospod nadzornik očitno sam pokazal, da ne razume slovenski in da je zapustil šolsko sobo; zdaj je vprašano: ali tak, kdor ne razume vsega, kar se v šoli uči, more nadzornik šolski biti? Ali bi po takem ne zahtevalo poštenje njegovo, da se sam odkriža službi, kateri ni po vsem kos?«

52. točko novega šolskega zakona iz leta 1889, to je, da deželno »postavodajstvo« odloča o opravih s katerimi se učitelj ne sme pečati, so Novice iz leta 1889 komentirale tako: »Ker je šola zvezda vodilna ljudstvenega napredka in če hoče učitelj današnjim šolskim tiritvam zadostovati, je gotovo, da se s takimi posli vkarjati ne sme, ki ga preveč odtegujejo njegovega poklica, ali ki so takšni, da se ne spodobijo ljudskemu učitelju. Dajte mu primerno plačo, pa bode vseh besedi konec in postavodajstvu ne bode šel na glavo. S tem, ki se raznih vzrokov, ali županstvo naj se mu ne naklepa, in to toliko manj, ker nove večje županije bodo tudi več dela in skrbri prizadale, in če je učitelj ob enem tudi pisar ali celo župan, bode to šol in županiji ali občini na veliko škodo. Ponavljam tedaj, kar sem gori rekli: učitelj naj se spodobno plača, a naj ostane učitelj, kajti dva konja se hkratu težko jaseja.«

(»Novice«, 1889)

Žaljenje učencev po učiteljih ne spada pod razzallitve poštenja

Neki učitelj je večkrat grajal svojega zanikernega in manj marljivega učenca, ter ga je z opominjanjem in s svarjenjem k učenju spodbadal. Ker vse to učiteljevo prizadevanje ni nič izdalo, je učenca v javni učilnici vrtilo njegovih součencev ostro pokregal, in se zvraven izrazil s poslušali. Učenec s tem razzalljen pod zoper svojega učitelja pri k. r. mestni. odredj. sodnji Goricki zatožbo zaradi razzallitve na poštenji. Ta sodnija je z razsodbo dne 10. februara 1871 učitelja spoznala za krivega prestopka.

Vsled obsojenčeve pritožbe je pa primorska nadsodnija z razsodbo dne 2. marca 1871 učitelja v Krivico štetega prestopka nekrivega spoznala in zatožnika na povratilo tožbenih stroškov obsodila, ker je, kakor dokazano, izustena beseda »tepec ali lump« v tesni zvezi z grajanjem, merjenjem le na poboljšanje zanikernega učenca, torej nikakor ne obrnena na razzallitev učenca kot državljanja, ker se tedaj v priuščem primerljivi ne razvidi prestopek kaz. zak. to tem manj, ko ima zatoženecek kot redni profesor pravico, zanikarne učenca tudi hujše in ostreše kregati in ko je učenec, po kakli neprimerni besedi razzalljenemu, odprta pot pritožbe na pristojno akademsko vodstvo, nikakor pa ne na kaznovanje sodnijo.

C. kr. najvišja sodnija je tudi nadsodniško razsodbo potrdila in sicer opiraje se na razloge drugega sodnika, katerim je še pristavila, da odločba kaz. zak. učiteljem daje nekako pravico, učenca krotiti, vendar le do tedi, dokler se to krotenje ne sorenimi v telesno poškodbo. (Nadst. razsodba od 12. aprila 1871.) (Učiteljski Tovariš 1871, str. 358 — Izbrala Tatjana Hojan)

KOLEGOM V SLOVO

3. junija 1970 smo pokopali v Rušah učiteljico v pokoju Silvo Bobičevo, roj. Binter, ženo nekdanjega okrajnega, oblastvenega in banskega šolskega nadzornika Ferdinanda Bobiča (roj. 1. 5. 1883 v Gorisnici pri Ptuj, umrl 12. 1. 1959 v Rušah).

Silva Bobičeva je bila Dolenjka, rojena 5. 2. 1882 v Trebnjem. Po končani maturi na goriskem učiteljsku (l. 1903) je poučevala pri Mariji Snežni, v Lovrencu v Slovenskih goricah, na Stranich pri Slovenskih Konjicah in od l. 1922 na II. deklški osnovni šoli v Mariboru.

Bila je vzorna žena, učiteljica in mati, svojemu soprogu pa najboljša svetovalka in sodelavka pri sestavljanju njegovih šolskih knjig, berila »Preljubo veselje« za elementarni razred in »Slovenske

slovnice s pravopisom za ljudske šole« (1939).

Po prvi svetovni vojni je pomagala s svojo sposobnostjo, ločrtvovalnostjo, poklicno ljubeznijo in narodno zavednostjo izgrajevati slovensko šolstvo na severni meji. Kjerkoli je poučevala, je ostala vsem, ki so bili njeni učenci in tovariši, v najboljšem spominu. Njenega pogreba so se udeležili zastopniki iz vseh krajev, kjer je kdaj službovala.

V teh počitnicah je umrl tudi prof. Konrad Stražar. Do zadnjega je kljuboval zavratni bolezni in opravljal poklicno dolžnost — delo profesorja slavista na ekonomski srednji šoli v Mariboru. Čeprav je služboval — razen med NOB, ko so ga z družino izgnali v Srbijo — že od l. 1937 v Mariboru (le kot suplent je bil v Kočevju in po II. svetovni vojni nekaj mesecev v Celju), so ga na njegovo željo pokopali letošnjega 8. avgusta na ljubljanskih Zalah. Rojen je bil namreč v Domžalah 14. februarja 1908, v Ljubljani je končal klasično gimnazijo in univerzo (slavistiko), vse najboljše moči pa je daroval severni slovenski metropoli, Mariboru.

Darilo učiteljem

Prijetno smo bili presenečeni, ko smo izvedeli, da je založba Borec v Ljubljani pripravila za učitelje določenih razredov majhno praktično darilo.

Gre pravzaprav za pripravne knjižice žepnega formata v rdečem, rumenem, rjavem in modrem polivinilastem ovitku, ki vsebujejo redovalnico s predmetnikom za učitelje 3., 4. in 5. razreda. Priložen je tudi zvezček nečrtanega papirja za zapiske.

Znano je, kako zagrizeno se morajo boriti naše knjižne hiše za vsak dinar. Zato je ta poteza, ki je nazorno pokazala, da založba Borec ne pozna samo grabelj, še posebno simpatična.

Tovariši učitelji in tovarišice učiteljice naj nam sporoče, kako se kaj obnesejo pravkar podarjene redovalnice!

Viator

Srečanje primorskih učiteljev — maturantov 1919—1922

Takoj po prvi svetovni vojni v tedanji Julijski krajini (tako so Italijani imenovali Primorsko) ni bilo kvalificiranih učiteljev. Italija pa je ustanovila učiteljske v Tolminu, kjer so prav tedaj maturirali učiteljski kandidati, ki so obiskovali pripravnico ali pa imeli nekaj letnikov učiteljskega.

Ti učitelji so se tedaj bojevali za slovensko šolo na Primorskem. Letos — po 50 letih — so se 21. junija ponovno srečali v hotelu Sabotin v Novi Gorici. Srečanja se je udeležilo 45 učiteljev.

Udeležence je pozdravil Kazimir Saunig, ki se je v svojem nagovoru spomnil tudi umrlih tovarišev ter na kratko opisal zgodovino slovenskega šolstva v Italiji in boj za obstoj. Denar za srečanje nekdanjih tolminskih učiteljskihnikov sta prispevala Republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti in republiška izobraževalna skupnost. Prihodnji širši dvodnevni sestanek bo l. 1971 v Tolminu, popestrili pa ga bomo z izleti v bližnjo okolico. Stanko Skočir

Varstveno vzgojni zavod Boris Peče, Maribor

razpisuje za nedoločen čas 2 mestni vzgojiteljice Pogoj: SVŠ z diplomom.

I. osnovna šola Domžale

razpisuje prosto delovno mesto — učitelja za oddelku podaljšanega bivanja za določen čas do 20. 6. 1971. Nastop takoj — stanovanja ni.

Svet

OSNOVNE ŠOLE VRHOVCI

razpisuje prosto delovno mesto — učitelja za glasbeno vzgojo za nedoločen čas.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta s 1. oktobrom 1970.

Glasbena šola Radovljica

razpisuje delovni mesti za — učitelja harmonike, — učitelja nauka o glasbi (P, PRU, STU)

Razpis velja do zasedbe mest.

OSNOVNA ŠOLA ŽELEZNIKI

občina Skofja Loka

razpisuje prosto delovno mesto — učitelja za matematiko in fiziko — PRU ali P; zaposlitev za nedoločen čas.

V kraju je možno dobiti samostojno sobo. Avtobusne zveze so ugodne.

Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

Prodajamo

skoraj nov 16 mm projektor ISKRA KO-6

Ugodna cena. Ponudbe pošljite na oddelku za filmsko vzgojo Pionirskega doma Ljubljana, Trg VII. kongresa 1.